

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Studium humanitní vzdělanosti

Bakalářská práce

**Každodenní život členů Církve adventistů
sedmého dne**

Autorka práce: Monika Střihavková

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Miloš Havelka, CSc.

Praha 2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. 5. 2011

.....
podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu Prof. PhDr. Miloši Havelkovi, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce a za rady, které mi při jejím psaní poskytl. Také bych chtěla poděkovat panu Mgr. Martinu Heřmanskému za pomoc s metodologickou částí mé práce.

Obsah

1 Úvod	5
Teoretická část	
2 Historie CASD a její cesta od nového náboženského hnutí k etablované církvi	6
2. 1 Historie Církve adventistů sedmého dne ve světě	6
2. 1. 1 Počátky adventismu ve Spojených státech amerických	6
2. 1. 2 Formování věrouky	6
2. 1. 3 Vznik Církve adventistů sedmého dne	7
2. 1. 4 Organizační struktura Církve adventistů sedmého dne	9
2. 2 Historie Církve adventistů sedmého dne v České republice	9
2. 2. 1 Počátky Církve adventistů sedmého dne na našem území	9
2. 2. 2 Církev adventistů sedmého dne za první republiky	10
2. 2. 3 Období válečné a poválečné	10
2. 2. 4 Od únorového převratu až do zákazu činnosti	11
2. 2. 5 Cesta k opětovnému povolení církve	12
2. 2. 6 Církev v době Pražského jara a normalizace	13
2. 2. 7 Církev v současné době	14
2. 3 Od nového náboženského hnutí k etablované církvi	14
3 Náboženství v každodenním životě člověka	16
3. 1 Posvátné a profánní, sváteční a všední	17
3. 2 Rituál	18
3. 3 Teorie každodennosti	20
3. 4 Proměna postavení náboženství a jeho možný vliv na každodenní život člověka	21
3. 4. 1 Pravidla křesťanského života podle Církve adventistů sedmého dne	22
Empirická část	
4 Metodologie	24
4. 1 Výzkumný problém, výzkumné otázky	24
4. 2 Výzkumná strategie, techniky sběru dat	24
4. 3 Výběr vzorku, prostředí výzkumu	25
4. 4 Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat	26
4. 5 Hodnocení kvality výzkumu	27
4. 6 Etické otázky společenskovedního výzkumu	28
5 Výzkum	29
5. 1 Představení výzkumného prostředí	29
5. 1. 1 Modlitebna	30
5. 1. 2 Členové sboru	30
5. 1. 3 Sborové aktivity	31
5. 1. 3. 1 Sobotní bohoslužba	31
5. 1. 3. 2 Modlitební shromáždění	33
5. 1. 3. 3 Večeře Páně	33
5. 1. 3. 4 Přednášky pro veřejnost	34
5. 1. 4 Členové sboru při sborových aktivitách a jejich vztah ke mně	35
5. 2 Každodenní život členů vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne	36
5. 2. 1 Jaký smysl adventisté přikládají světu	36
5. 2. 2 Průběh všedního dne	40
5. 2. 2. 1 Ráno	40
5. 2. 2. 2 Pracovní činnost	41
5. 2. 2. 3 Volný čas	42
5. 2. 2. 4 Večer	43

5. 2. 3 Průběh svátečního dne.....	44
5. 2. 3. 1 Příprava na sobotu.....	44
5. 2. 3. 2 Zahájení soboty.....	44
5. 2. 3. 3 Sobota.....	45
5. 2. 3. 4 Ukončení soboty.....	46
5. 2. 4 Jak se liší pravidla křesťanského života předepsaná církví od jejich realizace v životě adventistů.....	46
5. 2. 4. 1 Jakým způsobem se adventisté dozvídají, jak mají žít.....	46
5. 2. 4. 2 Uplatňování pravidel křesťanského života v každodenním životě adventistů	47
5. 2. 4. 5 Jak se liší všední den a den sváteční u vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne.....	49
6 Závěr.....	51
Použitá literatura.....	53
Přílohy.....	54

1 Úvod

Tato práce je výsledkem terénního výzkumu v prostředí vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne, který se uskutečnil v období od září 2010 do dubna 2011. Předmětem mého zájmu byla problematika vztahu náboženství a každodenního života, konkrétně vliv náboženství na každodenní život členů Církve adventistů sedmého dne. Vycházela jsem přitom z předpokladu, že „konverze, tedy rozhodnutí pro náboženství anebo rozhodnutí změnit náboženství, znamená pro člověka vždy podstatnou změnu (...) – mění se osobnost člověka, jeho priority, žebříček hodnot, způsob života a s tím vším samozřejmě i jeho vztahy“ (Vojtíšek 2007: 165). Téma každodenního života a výzkum v prostředí Církve adventistů sedmého dne jsem si zvolila proto, že je několik mých příbuzných členy této církve a již dříve jsem tak měla možnost sledovat jejich specifický způsob života, který se mi zdál zajímavý. Moji příbuzní mi též pomohli získat snadný přístup do sboru, do něhož patří a do něhož jsem poté spolu s nimi docházela. Během výzkumu jsem se pak snažila zaměřit na poznání mnou zkoumané skupiny a na popsání každodenního života jejích členů.

Svou bakalářskou práci člením na teoretickou a empirickou část. V teoretické části se nejprve zabývám českou a světovou historií Církve adventistů sedmého dne (CASD), její věroukou, organizační strukturou a její cestou od nového náboženského hnutí k etablované církvi. V další kapitole pojednávám o rozdílu mezi kategoriemi sváteční a všední a o rituálu v souvislosti s Církví adventistů sedmého dne. Věnuji se také pojmu každodennost a teorii každodennosti a sociálního jednání Alfreda Schütze. Poté pojednávám o možném vlivu náboženství na každodenní život člověka a o vlivu, který by dle Církve adventistů sedmého dne měla mít jejich víra na každodenní život adventistů, tedy o pravidlech křesťanského způsobu života. V empirické části pak popisuji metodologii výzkumu, charakterizuji výzkumné prostředí a předkládám výsledky výzkumu, které mají zodpovědět výzkumný problém (Jak se v současné době liší všední den a den sváteční u členů vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne sídlícího ve Středočeském kraji?) a jednotlivé výzkumné otázky (1. Jak příslušnost k církvi a k víře strukturuje u adventistů všední den a jak strukturuje den sváteční? 2. Jak se liší pravidla křesťanského způsobu života předepsaná církví od jejich realizace v životě adventistů?).

2 Historie CASD a její cesta od nového náboženského hnutí k etablované církvi

2. 1 Historie Církve adventistů sedmého dne ve světě

2. 1. 1 Počátky adventismu ve Spojených státech amerických

Na počátku adventního hnutí stojí protestantský kazatel William Miller (1782-1849), který byl na základě studia biblické knihy Daniel přesvědčen o tom, že se blíží druhý příchod Ježíše Krista (advent). S tímto přesvědčením Miller veřejně vystoupil na počátku 30. let a brzy ovlivnil i jiné kazatele. Jedním z nich byl i Joshua Himes (1805-1895), který začal ve snaze seznámit s adventním poselstvím celý svět vydávat časopisy *Signs of the Times* (Znamení doby) a *Midnight cry* (Půlnoční volání). Díky těmto časopisům, knihám a letákovým kampaním se adventní poselství šířilo a na přelomu 30. a 40. let 19. století uchvátilo velké množství protestantských křesťanů. Když se blížilo období, v němž měl podle Millerovy předpovědi nastat advent, začali se příznivci této myšlenky ze svých původních společenství vydělovat a snažili se varovat svět před nadcházejícím soudem (Knight 2003).

První zklamání čekalo adventní hnutí v březnu roku 1844. Poté byla doba druhého příchodu posunuta na 22. října téhož roku. Když se však ani v tento den nic nestalo, hnutí se rozpadlo. Mnozí stoupenci se své víry v brzký druhý příchod Ježíše Krista vzdali, avšak některé malé skupinky věřících stále studovaly Bibli a snažily se zklamání nějakým způsobem vysvětlit.

2. 1. 2 Formování věrouky

Budoucí zakladatelé Církve adventistů sedmého dne se shodli na tom, že 22. října nedošlo k druhému příchodu, ale k očištění svatyně v nebesích, po kterém bude následovat i očištění země (Partridge 2006). Tento výklad předložil metodistický farář Hiram Edson (1806-1882), který měl vidění, že Ježíš tento den vstoupil do druhého oddělení své svatyně v nebesích, do tzv. svatyně svatých, a na zem se vrátí, teprve až ukončí svou službu v ní (Knight 2003).

Jeden ze tří hlavních zakladatelů Církve adventistů sedmého dne Joseph Bates (1792-1872) pak přijal od sobotních baptistů¹ učení o důležitosti svěcení soboty jako sedmého dne², které

¹ Označení „sobotní baptisté“ popisuje skupinu věřících patřící k baptistické církvi, která byla též následovníkem Williama Millera a která světila sobotu ještě před adventisty (Vojtíšek 2004).

² Svěcení soboty znamená „zdržení se od práce od pátečního po sobotní večer“ (Vojtíšek 2004: 94).

se stalo hlavním odlišujícím rysem Církve adventistů od ostatních protestantů. Toto učení předal i dalším zakladatelům církve Jamesi Whiteovi (1821-1881) a jeho manželce Ellen Harmonové-Whiteové (1827-1915), jejíž vidění, která sloužila k potvrzování závěrů vyplývajících ze studia Bible, z ní udělala významnou prorokyni. Tito tři lidé se pak stali vůdci tzv. sobotních adventistů³.

S nutností zachovávat sobotu jako sedmý den souvisí tzv. trojandělské poselství z biblické knihy Zjevení. Poselství prvních dvou andělů hlásali podle sobotních adventistů již stoupenci Williama Millera, tzv. millerité. Poselství prvního anděla ztotožnil James White s hlásáním druhého příchodu Ježíše Krista na zem (Zj 14,7: „Nastala hodina jeho soudu“). Poselství druhého anděla pak podle něj reaguje na negativní postoj vůči milleritům ze strany jejich původních denominací (Zj 14,8: „Padl, padl veliký Babylon. Vyjdi, lide můj, z toho města“). Poselství třetího anděla nakonec předpovídá spásu jen lidem zachovávajícím všechna Boží přikázání, podle adventistů tedy jen lidem světícím sobotu. Toto poselství měli podle svého přesvědčení šířit sobotní adventisté (Knight 2003).

Všichni tři zakladatelé církve také přijali učení o podmíněné nesmrtnosti, podle kterého obdrží nesmrtnost jen lidé věřící v Krista. Toto učení stojí proti přesvědčení o nesmrtnosti lidské duše (Knight 2003).

Pro adventisty je též důležitý dar proroctví, který dle svého názoru dostali jako „církve ostatku“⁴ od Boha (Vojtíšek 2004) a který je patrný v díle Whiteové (Církevní řád adventistů sedmého dne 2002). Platnost daru proroctví se pak společně s přesvědčením o brzkém druhém příchodu Ježíše Krista na zem, s učením o svatyni a podmíněné nesmrtnosti a s povinností zachovávat sobotu stala důležitým pilířem, na kterém byla dále stavěna teologie vznikající církve (Knight 2003).

2. 1. 3 Vznik Církve adventistů sedmého dne

Sobotní adventisté se sdružovali do skupinek ke společným modlitbám a studiu Písma. Tyto skupiny však nebyly zastřešeny žádnou organizací mající právní subjektivitu. Proto vůdci sobotních adventistů od 50. let 19. století uvažovali o založení řádné církevní organizace, avšak tato snaha byla v souvislosti se špatnými zkušenostmi s etablovanými

³ Skupinka adventistických věřících, která se zformovala na pozadí sjednocených věroučných článků týkajících se Kristovy služby v nebeské svatyni a nutnosti svěcení soboty jako sedmého dne (Knight 2003).

⁴ Adventisté chápou sami sebe jako církev ostatku, tedy jako skupinu lidí, která unikne Božímu soudu (Vojtíšek 2004).

církvemi a s očekáváním brzkého druhého příchodu Ježíše Krista po dlouhou dobu odmítána (Piškula 2009). Za první krok směřující ke vzniku církevní organizace lze považovat sérii konferencí uspořádanou roku 1848 ve státě Connecticut a rozvíjející se publikační činnost. James White začal v roce 1850 vydávat časopis *Adventist Review* (Adventistický přehled), který otiskoval i kázání a informoval adventisty o jejich spoluvěřících. V padesátých letech byla také zavedena sobotní škola⁵ a ve státě Michigan vzniklo adventistické nakladatelství.

V roce 1860 přijali Adventisté sedmého dne svůj název. V tomtéž roce vznikl v Michiganu také první oficiální sbor. Jako rok vzniku církve se však spíše uvádí rok 1863, kdy byla založena Generální konference, což je orgán, který zastřešuje různé adventistické skupiny (Vojtíšek 2004). V této době měla nově vzniklá církev asi 3500 členů⁶.

Po roce 1863 se adventisté začali zaměřovat na to, jakým způsobem by měli žít⁷ a zdravotní reformu záhy zařadili do své teologie. V roce 1866 založili v Michiganu první z mnoha institutů zdravotní reformy Western Health Reform Institute. Začali také vydávat časopis *Health Reformer* (Zdravotní reformátor). Ke vzdělávání mladých lidí církev nejprve využívala články v časopisu *Youth's Instruktor* (Instruktor mládeže) a v 70. letech 19. století založila první vysokou školu (Battle Creek College). V 80. letech pak začala zakládat střední školy a v 90. letech i školy základní.

V roce 1869 vznikla v rámci církve misijní společnost. Cílem misíí adventistů mělo být celosvětové šíření dosud opomíjených biblických pravd prostřednictvím časopisů, knih a misionářů školených především v Battle Creek College. V 90. letech 19. století pronikl adventismus již na všechny kontinenty. V rámci misíí zde adventisté zakládali zdravotnická a vzdělávací zařízení a vydavatelství.

Přesvědčení o blízkosti Ježíšova druhého příchodu, které však již není nijak přesně datováno, adventisty motivovalo a stále motivuje k misijní činnosti. V letech 1910 až 1955 zaznamenala církev největší růst. Podle Knighta byl důvodem tohoto rozmachu vzrůstající zájem lidí o druhý příchod podmíněný katastrofami, které se v tomto období odehrály. V 90. letech začaly vznikat adventistické rozhlasové a televizní stanice (např. Adventist World Radio a Hope TV) a na konci 90. let začala církev k šíření svého poselství využívat také internet. Církev adventistů sedmého dne, která má v současné době přes 15 milionů členů⁸, je stále jedním z nejrychleji rostoucích křesťanských společenství (Knight 2003).

⁵ Sobotní studium Bible a duchovní literatury ve skupinkách.

⁶ Počet členů převzat z Knight 2003.

⁷ Téma křesťanského způsobu života zpracovávám v kapitole 3. 4. 1.

⁸ Internetové stránky CASD (<http://www.casd.cz/index.php?ID=3391>) uvádějí počet 15 780 719 členů (údaj se vztahuje k roku 2008).

2. 1. 4 Organizační struktura Církve adventistů sedmého dne

Na počátku 20. století přestal stále rostoucí církvi vyhovovat starý způsob organizace, v němž se moc soustředila do rukou předsedy Generální konference, který však již nemohl sledovat veškerou činnost a finanční záležitosti ostatních jednotek církve. Z toho důvodu byly v roce 1901 zavedeny unie a sdružení, v roce 1918 divize. Tato organizační struktura Církve adventistů sedmého dne, pro kterou je typická zastupitelská forma správy, existuje stále. Její nejmenší jednotkou je sbor, ve kterém jsou sdruženi jednotliví věřící. Sborů na určitém území jsou pak uspořádány do sdružení a několik těchto sdružení tvoří unii. Unie se dále spojují do divizí, nad nimiž stojí Generální konference sídlící v Marylandu. Sdružení sborů v České a Slovenské republice (České sdružení, Moravskoslezské sdružení a Slovenské sdružení) tvoří Česko-Slovenskou unii, která náleží do Evro-Africké divize.

2. 2 Historie Církve adventistů sedmého dne v České republice

2. 2. 1 Počátky Církve adventistů sedmého dne na našem území

Do Evropy přichází adventismus již v 60. letech 19. století. Prvním misionářem hlásajícím zásadu svěcení soboty v Evropě byl Michael Belina Czechovski (1818-1876). V roce 1885 vyslala Generální konference do Evropy Ludwiga Richarda Conradiho (1865-1939), který působil mimo jiné v Rusku, Rakousku-Uhersku a v Německu. Právě v Německu se s adventismem seznámil první člen této církve pocházející z českých zemí. Antonín Šimon (narozen 1864) se stal adventistou v roce 1892, kdy se přihlásil k členství v církvi v Hamburku. Na žádost Conradiho začal do češtiny překládat adventistické materiály, které pak šířil při svých cestách. O skutečný průlom v misijním působení se však postaral až J. P. Lorenz, který působil i v Praze. Tento muž si uvědomoval „národnostní nevraživost mezi Němci a Čechy a kladl (...) důraz na dostatek českých tiskovin“ (Piškula 2009: 33). Po ukončení cyklu přednášek, které v Praze pořádal, se k církvi rozhodli přidat další lidé, kteří svou víru stvrdili 24. května 1902 při hromadném křtu, který znamenal vznik prvního adventistického sboru na našem území (Drejnar 2008).

Ačkoli misijní působení znesnadňovalo omezování šíření státem neuznaných náboženských společností, adventismus se na našem území stále šířil. K tomu přispívalo i vydávání časopisu *Hlasatel pravdy* (první číslo vyšlo v srpnu 1906) a zakládání zastřešujících právních organizací. Jako jiné náboženské společnosti, které se neodvážily podat žádost o státní

souhlas, se Církev adventistů sedmého dne pokoušela zakládat spolky, které by jí umožnily pořádat veřejné přednášky. V Čechách se již v roce 1908 podařilo založit Spolek křesťanských mužů a žen, ve dvou následujících letech pak vznikly stejné spolky i na Moravě a ve Slezsku. Jako důsledek stálého početního růstu členů bylo naše území v roce 1911 rozděleno na dvě misijní pole, české a moravsko-slezské. Moravsko-slezské misijní pole se pak roku 1914 stává Moravkoslezským sdružením.

2. 2. 2 Církev adventistů sedmého dne za první republiky

Zřejmě nejistota týkající se vojenské služby adventistů vedla hned na počátku roku 1914 k zakázání Spolku křesťanských mužů a žen (Piškula 2009). I přes zakázání spolku se ale adventismus na našem území úspěšně šířil i během první světové války a na konci roku 1918 už bychom zde našli 1200 členů⁹ tohoto společenství. Spolek s celostátní působností s názvem Československá jednota adventistů sedmého dne se pak podařilo obnovit až v listopadu roku 1922. Spolek spravoval majetek církve a zaměstnával kazatele a misijní pracovníky.

V souvislosti se změnou politického uspořádání se adventisté v Československu rozhodli ustanovit novou správní strukturu církve, která by byla co nejméně závislá na Německu a Rakousku. V listopadu 1919 byla založena Československá unie CASD, které byla podřízena tři sdružení (Moravkoslezské, Severočeské a Polsko-slezské) a dvě misijní pole (Středočeské a Slovenské). Polsko-slezské sdružení pak bylo koncem roku 1920 v důsledku územních změn státu z Československé unie vyřazeno.

Po vzniku republiky adventisté také obnovili svou vydavatelskou činnost a v roce 1920 založili Adventistické nakladatelství. V tomtéž roce také začali vydávat časopis *Stráž Sionská*. V letech 1920 až 1923 zajišťoval vzdělání kazatelů seminář v Praze. Poté byl založen Misijní ústav Loděnice, střední škola zaměřená na adventistickou věrouku, jež sídlila na zámku v Loděnici u Berouna a fungovala až do roku 1936.

2. 2. 3 Období válečné a poválečné

V důsledku územních změn státu započatých roku 1938 (ztráta pohraničí, Těšínska, jihu Slovenska a Podkarpatské Rusi) přichází církev na našem území o mnoho členů. Se vznikem protektorátu Čechy a Morava vzniká roku 1939 Českomoravské sdružení, do kterého náleží

⁹ Počet členů převzat z Piškula 2009.

přibližně 1500 adventistů¹⁰. Gestapo též uvažuje o úplném zastavení činnosti církve, která mu připadá jako „odnož židovstva, jelikož její věřící zachovávají stejně jako židé sobotu“ (Drejnar 2008: 51). Již v květnu 1939 je tak uzavřeno nakladatelství v Brně. V létě roku 1940 vzniká nakladatelství Josefa Cepla, které je však uzavřeno také. Na konci roku 1939 je spolek Československá jednota adventistů sedmého dne na základě nařízení přejmenován na Českomoravskou jednotu. A ačkoli je roku 1942 nařízena jeho likvidace, funguje dál a po válce je pod původním názvem obnoven.

Po válce pak také dochází ke změnám v Československé unii CASD. Ta se nyní skládá jen ze tří sdružení (Moravskoslezské, České a Slovenské), jelikož Severočeské sdružení vlivem vysídlování československých adventistů německé národnosti zaniká. I přes tyto ztráty se adventismus na našem území po válce rychle rozvíjí a v roce 1949 se na území Čech, Moravy a Slezska nachází již skoro 4000 adventistů¹¹. V důsledku toho se začíná znovu uvažovat o zřízení vzdělávacího institutu. V březnu 1946 bylo požádáno o zřízení střední školy se zaměřením na adventistickou věrouku, která nesla název Škola biblických nauk. Díky velkému zájmu o tuto školu se CASD zařadila počtem studentů za tři největší církve v Československu¹² (Piškula 2009). Odlišně se ale situace vyvíjela v oblasti vydavatelské. Církvi se nepodařilo obnovit vydávání oficiálního časopisu a veškerá periodika musela vycházet v samizdatu. Stálým problémem adventistů byla sobotní školní docházka, sobotní vojenská služba i sobotní výkon zaměstnání. V prvně zmíněné oblasti se však v tomto období odehrál významný pokrok, jelikož povolení sobotních absencí při výuce bylo nyní podmíněno souhlasem vedení školy (Piškula 2009).

2. 2. 4 Od únorového převratu až do zákazu činnosti

V období po převratu se stát postupně snažil rozvíjet svou církevní politiku, jejímž cílem bylo zvítězit nad křesťanstvím jako nad hlavním ideovým konkurentem. V říjnu roku 1949 byly zavedeny tzv. „církevní zákony“, které měly církve dostat do hospodářské závislosti na státu. Díky nim mohl stát též zasahovat do dění v církvi a určovat personální obsazení jejích vedoucích postí (Piškula 2009).

Státní proklamace náboženské svobody a rovnosti všech církví před zákonem adventisty přiměla k podání žádosti o státní uznání církve. Té bylo vyhověno 15. července 1950. Toto

¹⁰ Počet členů převzat z Piškula 2009.

¹¹ Počet členů převzat z Piškula 2009.

¹² Římskokatolickou, Československou a Českobratrskou evangelickou.

uznání, které též rušilo jednotlivé spolky a sdružení, však nelze vnímat jako vstřícný krok ze strany státu, ale spíše jako opatření sloužící k větší kontrole církve (Drejnar 2008).

Ačkoli byly v roce 1950 zrušeny všechny vzdělávací instituty jednotlivých církví a s nimi i adventistická Škola biblických nauk, až rok 1951 znamenal pro adventisty počátek skutečně vážných změn. Tento rok došlo k tzv. systematizaci, kdy se vláda snažila snížením počtu sborů centralizovat církevní správu. Církev adventistů tak přišla o mnoho sborů i o mnoho kazatelů, jelikož kazatele směly mít pouze systematizované sbory (těch zbylo v Československu 22 z původních 89). Od roku 1951 jsou adventističtí kazatelé a zaměstnanci placeni státem. Tento rok je také zrušen výnos týkající se povolení sobotních školních absencí dětí adventistů. Další podstatnou změnou bylo také nahrazení starého vedení církve vedením příznivěji nakloněným režimu (Piškula 2009).

Ke konečnému zásahu proti adventistům došlo 1. října 1952, kdy byla církev administrativně zakázána. Byl jí zabaven veškerý majetek a kazatelům byly přiděleny dělnické profese. Mezi důvody tohoto zásahu patřila kromě potíží spojených se svěcením soboty například i apolitičnost adventismu či neochota některých adventistů chovat nečistá zvířata¹³ (Piškula 2009). I přes zákaz však církev vyvíjela svou činnost dál.

2. 2. 5 Cesta k opětovnému povolení církve

K opětovnému povolení církve velmi přispělo nové liberálnější vedení Státního úřadu pro věci církevní, které zdůrazňovalo nutnost náboženské svobody a důvěry věřících ve státní správu. Povolení církve by podle Státního úřadu pro věci církevní také zamezilo tomu, aby se adventistické prostředí stalo základnou protistátního boje (Piškula 2009). Státní úřad pro věci církevní předložil návrh na povolení Církve adventistů sedmého dne Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa nejprve roku 1953 a poté o dva roky později. Protože byl tento druhý návrh schválen, začalo vyjednávání mezi Státním úřadem pro věci církevní a zástupci tajného vedení církve, Josefem Kutým a Miloslavem Šustkem. Avšak ke shodě nedošlo, neboť zástupci církve požadovali navrácení zabaveného majetku a odmítli se zaručit za zmenšení absencí dětí adventistů ve školách.

Situace se vyřešila, až když byli v červnu 1956 propuštěni z vězení kazatelé odsouzení v procesu proti tajnému vedení církve na Slovensku. Tito kazatelé, mezi které patřil například T. J. Zigmund, vystřídali původní vyjednávací skupinu a přijali požadavky státní správy, které

¹³ Adventisté dodržují jídelní předpisy Starého zákona a vyhýbají se konzumaci masa z nečistých zvířat (např. vepřů, králíků a koní).

se týkaly mimo jiné ponechání zabaveného církevního majetku státu a povinné sobotní školní docházky dětí adventistů. Církev adventistů sedmého dne byla povolena 18. září 1956.

Nejednotnost ve vyjednávání a neochota nových vyjednávačů včas informovat ostatní členy církve o podmínkách povolení CASD však způsobila v církvi nedůvěru a nevraživost k novému vedení. Původní vyjednávací skupina, která se těšila velké podpoře členstva církve, se cítila podvedena. Navíc opatření spočívající v odebrání státního souhlasu těm kazatelům, kteří nebudou mezi adventisty prosazovat sobotní školní docházku, mělo zbavit vlivu právě tuto skupinu (Piškula 2009). Smíření obou proudů v církvi je pak vidět až při konferenci v roce 1967, neboť v tuto dobu se u obou skupin začala dostávat do popředí nová generace. Situace se začala uklidňovat také díky plánovanému přechodu na pětidenní pracovní týden, který řešil problémy spojené se svěcením soboty (Piškula 2009).

Pětidenní pracovní týden, zavedený roku 1968, adventistům ulehčil dosažení středního a vyššího vzdělání, což nebylo dříve kvůli sobotním absencím snadné. Proto byly adventistické semináře zakládány jako střední školy. Díky dostupnosti vzdělání se od roku 1968 začíná měnit sociální struktura církve, stále více se v ní objevují vzdělaní lidé (Piškula 2009).

2. 2. 6 Církev v době Pražského jara a normalizace

V souvislosti se snahou o demokratizaci, která se začala prosazovat na počátku roku 1968, se vláda rozhodla změnit svůj postoj k církvím. Opatření jako například zřízení rehabilitační komise, zrušení cenzury u církevních periodik a obnovení činností církví s mládeží pozitivně ovlivnila i Církev adventistů sedmého dne. Již v březnu zahájili adventisté jednání týkající se návratu kazatelů, kteří nemohli své povolání vykonávat. Většina z nich pak byla přijata zpět. V dubnu byla obnovena sdružení a v květnu se v církvi uskutečnily svobodné volby. Tento rok byl také otevřen seminář v Krči, který byl nyní koncipován jako vyšší škola. Adventisté obnovili svou práci s mládeží, avšak první zamýšlený sjezd mládeže musel být kvůli okupaci odložen. Okupace překazila také plánované vydání časopisu *Znamení doby*. Registrace byla tomuto časopisu udělena až v červnu roku 1969 a ten tak vychází i v období normalizace.

Normalizace sice znamenala další dohled nad církvemi, avšak některé předchozí výdobytky se udržely. Rozdělení Církve adventistů na jednotlivá sdružení zůstalo zachováno. Stále se vydával církevní časopis a kromě něj také velké množství překladů knih Ellen Whiteové. Negativním důsledkem normalizace bylo ale například zrušení semináře v roce 1973. Ani žádost o rehabilitaci církve (uznání neoprávněnosti postupu z roku 1952 a navrácení majetku církvi) nebyla uznána. Vláda také potlačovala činnosti s mládeží i misijní úsilí církve.

2. 2. 7 Církev v současné době

Plnou svobodu přinesl církvi až rok 1989. V roce 1990 byl založen Teologický seminář. Tento seminář sídlící ve městě Sázava nyní plní úlohu vyšší odborné školy (v roce 2010 zde studovalo celkem 110 studentů¹⁴). V Praze pak sídlí adventistická základní a mateřská škola Eliáš, která vznikla v roce 2008 a do budoucna počítá s výukou 180 žáků prvního a druhého stupně¹⁵. Od roku 1992 také působí na našem území mezinárodní humanitární organizace ADRA (adventistická agentura pro pomoc a rozvoj). Vydavatelskou činnost zajišťuje vydavatelství Advent-Orion vydávající například čtvrtletník *Znamení doby* a měsíčník *Advent*. Od roku 1994 vyvíjí svou činnost také Klub Pathfinder, který nabízí zdravý způsob trávení volného času nejen adventistické mládeži. Zdraví životní styl pak podporuje občanské sdružení Život a zdraví, jehož vznik církev iniciovala, a také společnost Country Life, která je členem ASI (Adventistické společnosti institucí, podnikatelů a manažerů). V České republice se v současné době nachází asi 8000 členů Církve adventistů sedmého dne¹⁶.

2. 3 Od nového náboženského hnutí k etablované církvi

Společenství věřících, se kterými se setkáváme ve všech náboženstvích, nabývají nejrůznějších způsobů organizace. Tradiční rozdělení forem organizace věřících na církve a sekty, které najdeme např. u Maxe Webera a Ernsta Troeltsche, definuje církve jako velkou, zavedenou náboženskou organizaci s byrokratickou strukturou a hierarchií náboženských úřadů, proti které protestuje menší a méně organizovaná skupina horlivých věřících, sekta (Giddens 1997). Ve svém výkladu však budu dávat přednost označení „nové náboženské hnutí“ před označením „sekta“, se kterým se obvykle váží negativní konotace (Vojtíšek 2007). Podle Giddense je ale rozdělení na sekty a církve užitečné přinejmenším k vyjádření protichůdných tendencí, které se objevují v každém náboženství, „totiž sklonem k institucionalizaci a snahou po obrodě“ (Giddens 1997: 427).

Vojtíšek popisuje nová náboženská hnutí jako ta náboženství, která ještě nejsou v konkrétní společnosti etablovaná, jejichž idea je vzhledem k náboženství, z něhož vycházejí, nová a nezavedená (Vojtíšek 2007). Náboženská hnutí, která můžeme označit výrazem nová, „ještě nedosáhla plného respektu, jsou považovaná za odchylná od normy („nenormální“), podivná a

¹⁴ Počet studentů převzat z <http://www.casd.cz/index.php?ID=4287>

¹⁵ Počet žáků převzat z <http://www.zselijas.cz/cs/skola/charakteristika-skoly/o-skole>

¹⁶ Počet členů převzat z Vojtíšek 2004.

tím pádem podezřelá“ (Vojtíšek 2007: 18). V České republice nejvíce působí náboženská hnutí vycházející z křesťanství, buddhismu a hinduismu. Z protestantské větve křesťanství vystoupilo několik proudů nových náboženských hnutí. Jedním z nich je tzv. křesťanství posledních dnů očekávající brzký druhý příchod Ježíše Krista. K této tradici se kromě Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů a Novoapoštolské církve řadí také Církev adventistů sedmého dne (Vojtíšek 2007).

Neustálé vznikání, transformace a zanikání náboženských hnutí je vyjádřením „hluboké lidské touhy po duchovních hodnotách a po platných odpovědích na náboženské otázky“ (Vojtíšek 2007: 16). Při hledání těchto odpovědí se nová náboženská hnutí dostávají do konfliktu se zavedenými církvemi, proti kterým začínají protestovat. Protesty nových náboženských hnutí se mohou podle Vojtíška týkat zavedených náboženských idejí. Vznikající adventní hnutí například znepokojovalo nedostatečné reflektování blízkosti druhého příchodu Ježíše Krista v náboženských idejích, které zprostředkovávaly tehdejší náboženské instituce (Vojtíšek 2007).

Z protestního postoje a z novosti nových náboženských hnutí vyplývají podle Vojtíška některé charakteristické znaky, které jsou pro tato hnutí typické. Nová náboženská hnutí například odmítají některé prvky z náboženství, ze kterých vycházejí. Tento rozdíl se pak často objevuje i v oficiálním názvu skupiny. Název Církve adventistů sedmého dne například poukazuje na přesvědčení jejích členů o brzkém druhém příchodu Krista a o nutnosti svčení pravého dne odpočinku, soboty. Další charakteristikou je vytváření ostrých hranic mezi sebou samými a ostatními. Nová náboženská hnutí vnímají svoji výlučnost a jedinečnost, přičemž ostatní náboženství nemusejí nutně zavrhnout, ale mohou je chápat jen jako méně dokonalé alternativy (Vojtíšek 2007). Církev adventistů sedmého dne „si od počátku podržuje vědomí své jedinečnosti mezi ostatními církvemi, které – podle názoru adventistů – nejsou poslušny Boha v příkaze dodržovat sobotu jako den odpočinku“ (Vojtíšek 2004: 95). Výjimečný je i čas, kdy náboženské hnutí vzniká. Pro adventisty vzniká jejich hnutí v období, po kterém bude bezprostředně následovat druhý příchod Ježíše Krista (Vojtíšek 2007).

Pro období vzniku nového náboženského hnutí je podle Vojtíška též typický menší počet členů, mezi kterými zatím nevzniká žádná hierarchie. U zrodu takového hnutí mnohdy stojí jedinec, kterému stoupenci připisují nadpřirozené či alespoň výjimečné vlastnosti (Vojtíšek 2007). Takovou osobu pro adventisty představuje Ellen Whiteová,

Úspěch nových náboženských hnutí a jejich následná nevyhnutelná proměna v zavedené náboženské instituce závisí podle Vojtíška na úspěchu jejich misijní činnosti. Pokud jsou misie neúspěšné, hnutí zaniká. Proměna nových náboženských hnutí je také podmíněna tím,

že je společnost přestane vnímat jako nebezpečná a odchylná od normy. S rostoucím počtem členů vzniká v náboženském hnutí hierarchie a přibývají byrokratické prvky. Hnutí také dále tvoří a rozvíjí svůj věroučný systém a v důsledku toho se postupně zmírňuje jeho černobílý pohled na svět (Vojtíšek 2007).

Přání vybudovat těsně před druhým příchodem Ježíše Krista pravou církev přivedla nová náboženská hnutí patřící k tzv. křesťanství posledních dnů do velkého napětí s tradičními církvemi. V našem prostředí se však v současné době všechna tato náboženství již blíží společenské přijatelnosti (Vojtíšek 2007). Církev adventistů sedmého dne „tohoto uznání již dosáhla a opustila tak status nových náboženských hnutí“ (Vojtíšek 2007: 139). K tomu velmi přispěl nejen úspěch adventistických misí, ale také rok 1968, kdy byl zaveden pětidenní pracovní týden. Adventisté tak pomalu přestávali vnímat společnost nezachovávající sobotu jako zkaženou a začali se podílet na jejím utváření (Piškula 2009).

Avšak ačkoli u nás adventisté společenského uznání již dosáhli a my je můžeme označit za etablovanou církev, jejich učení (především důraz na zachovávání soboty) jim znemožňuje účastnit se ekumenického hnutí¹⁷ (Vojtíšek 2004). „Zkušenost s komunistickou represí však české adventisty členům ostatních církví poněkud přiblížila, a tak má Církev adventistů sedmého dne status pozorovatele Ekumenické rady církví.“ (Vojtíšek 2004: 95)

3 Náboženství v každodenním životě člověka

Náboženství bylo vždy neoddelitelnou součástí lidského života a velmi ovlivňovalo lidský pohled a reakce na okolní svět. Ačkoli se s určitou formou náboženství setkáváme ve všech kulturách, neexistuje žádná obecně přijímaná definice tohoto jevu (Giddens 1997). Právě od definice se ale při zkoumání náboženství dříve vycházelo. Nyní však sociologové o obecnou definici náboženství spíše neusilují. Například již Max Weber obsah náboženství neurčuje, jelikož soudí, že pochopení vnějších projevů náboženského jednání může být docíleno pouze subjektivními prožitky (Weber 1998). Podle Anthonyho Giddense je ale i přes nejrůznější odlišnosti všem náboženstvím společná přítomnost kolektivních rituálů a soustavy symbolů, které v lidech vzbuzují strach a úctu. Právě kolektivní rituály, které vykonává celé společenství se stejnými představami o posvátném světě, považují sociologové za hlavní rys odlišující náboženství od magie (Giddens 1997). Tento charakteristický rys náboženství zdůrazňuje také Émile Durkheim, který tvrdí, že cílem náboženství je spojovat lidi, avšak

¹⁷ Výraz „ekumenické hnutí“ se používá pro vyjádření „vstřícného postoje k procesu sblížení křesťanů a jejich církví“ (Vojtíšek 2004: 123).

v případě magie se s ničím takovým nesetkáváme (Durkheim 2002). Sám Durkheim považuje náboženství za „ztělesnění společnosti a jejích ‚institucí‘ jako celku“ (Giddens 1997: 421) a srovnáním všech známých náboženských systémů formuluje definici, která hovoří o náboženství jako o „jednotném systému víry a praktik vztahujících se k posvátným věcem, tj. k věcem odtažitým a zakázaným; systému víry a praktik, které sjednocují všechny své přívržence v jediném morálním společenství nazývaném církev“ (Durkheim 2002: 55-56).

3. 1 Posvátné a profánní, sváteční a všední

Již Durkheim vnesl do definice náboženství rozdělení na posvátné a profánní. Každá náboženská víra podle něj předpokládá rozdělení světa do profánní a posvátné sféry. To, co je v konkrétních náboženstvích vnímáno jako posvátné či profánní se však může lišit, samotný protiklad těchto dvou sfér je ale podle Durkheima univerzální. Do posvátné sféry může náležet v závislosti na konkrétní víře velké množství prvků. Jako posvátné mohou být vnímány například personifikované bytosti, jako jsou bohové a duchové, či objekty, například stromy, skály a stavby, a také rituály. Posvátná sféra je od té profánní naprosto odlišná a oddělená. Je vnímána jako významnější a mocnější než sféra profánní, která je jí podřazená (Durkheim 2002). Jako posvátnou věc par excellence označuje Durkheim takovou věc, „jíž se profánní nemůže a nesmí beztrestně dotknout“ (Durkheim 2002: 48). Věřící je schopen dostat se do posvátné sféry, jen když úplně opustí sféru profánní. To mu mohou umožnit rituály, které ho však posléze provázejí také při cestě zpět do sféry profánní (Durkheim 2002).

Namísto „posvátného a profánního“ budu v empirické části této práce používat spíše pojmy „všední a sváteční“. Tuto dvojici pojmů upřednostňuje například Sokol a to z toho důvodu, že se „posvátné odvozuje od slavení svátečního, ne naopak. (...) Řeč i ostatní ‚symbolické formy‘ patrně vyrůstají ze společných jednání a zážitků, a teprve tím zakládají (ozvláštěňují, posvěcují) i odpovídající věcné ‚substráty‘, místa a předměty“ (Sokol 2004: 27-28). Všední je podle Sokola to, co člověk dělá s určitou rutinou denně. Všední aktivity jsou typické svou účelností, tím, že je provádíme kvůli jejich výsledku a snažíme se je mít co nejrychleji hotové. Může se jednat například o výkon zaměstnání nebo o obstarávání každodenních potřeb člověka. Naproti tomu svátečním aktivitám se lidé věnují kvůli nim samým (Sokol 2004).

Sváteční chvíle vybočují z denní rutiny lidského života, a ačkoli mohou pro některé lidi znamenat okamžiky, kdy si mohou v rodinném kruhu odpočinout, pojí se podle Sokola kategorie svátečního především ve starých společnostech s životem veřejným. Všechny

společnosti si našly příležitosti ke slavení. Například Izraelci vnímali jako sváteční den sobotu, křesťané pak začali svítit neděli (Sokol 2004).

Stejně jako pro judaismus představuje i pro Církev adventistů sedmého dne sváteční den sobota. Adventisté, kteří jiné křesťanské svátky neuznávají, vnímají sobotu jako jediný pravý den odpočinku daný od Boha, který mají podle desatera dodržovat. Ostatní dny v týdnu by se pak daly označit jako všední. „Církevní řád adventistů sedmého dne“ hovoří o šesti zbývajících dnech v týdnu jako o dnech „pracovních“ (Církevní řád adventistů sedmého dne 2002). Když tedy v dalším textu hovořím o dni svátečním, mám na mysli sobotu. Jako všední pak označuji ostatní dny v týdnu.

K nahrazení soboty nedělí došlo podle adventistů postupně. Adventisté tvrdí, že neexistuje žádný důkaz, že by křesťané pořádali před koncem 2. století bohoslužby v neděli. Hlavní úlohu v počátku zachovávání neděle hrál podle adventistů Řím, kde se objevovaly výrazné protižidovské nálady. Křesťané se chtěli od Židů odlišit, a tak opustili některé zvyklosti, které měli společné, například zachovávání soboty. Od 2. století tedy stoupal vliv neděle. Mezi faktory, které křesťany také vedly k zachovávání neděle, patřilo přesvědčení, že v neděli byl vzkříšen Ježíš Kristus. Dalším faktorem byla oblíbenost uctívání Slunce mezi křesťany obrácenými z pohanství. Ve 4. století pak došlo k vydání prvních nedělních zákonů (Adventisté sedmého dne věří 1999).

Sobota, jež začíná pátečním západem slunce a končí v tutéž dobu v sobotu, představuje pro adventisty „den zvláštního požehnání, přátelství a společenství se Stvořitelem“ (Adventisté sedmého dne věří 1999: 299). Jelikož Bůh v sobotu ukončil své stvořitelské dílo a odpočinul, měli by i věřící zanechat všech světských činností (například vydělávání na živobytí či světských zábav) a věnovat se Bohu. Sobota je den vyhrazený pro bohoslužby, dobré skutky a odpočinek (Církevní řád adventistů sedmého dne 2002).

3. 2 Rituál

Důležitou součástí náboženství jsou rituály, které můžeme definovat jako „formalizované způsoby chování, jichž se pravidelně účastní členové skupiny nebo komunity“ (Giddens 1997: 552). Rituálů, které se vztahují k náboženství, můžeme najít velmi mnoho. Některé může člověk realizovat sám, jiné jsou určeny pro celou skupinu lidí. Jako rituál můžeme například označit modlitbu, zpěvy a bohoslužby (Giddens 1997).

Kolektivní rituály obvykle probíhají na místech, které jsou k tomuto účelu zvlášť vyhrazené, ve svatyních či na posvátném místě (Giddens 1997). Tyto sváteční či posvátné prostory bývají jindy nepřístupné a na jejich půdě se vyžaduje určitý způsob chování (Sokol 2004).

Durkheim považoval pravidelné kolektivní rituály, kterých se účastní všichni vyznavači konkrétní víry, za nezbytnou složku každého náboženství. Tyto rituály jsou podle něj velmi důležité jak z hlediska upevňování individuální identity, tak i z hlediska posilování soudržnosti v rámci skupiny. Ta se při vykonávání rituálu opět potvrdí a ožíví, připomene si své minulé i budoucí členy a všem stávajícím členům dodá odvalu (Sokol 2004). Prostřednictvím kolektivních rituálů si členové skupiny projevují také vzájemnou podporu, „proto se s nimi setkáváme nejen při bohoslužbách jako takových, ale také v klíčových životních situacích, při nichž dochází k zásadnímu přechodu z jedné kategorie do druhé - například při narození, sňatku a smrti“ (Giddens 1997: 421). Takové rituály můžeme označit jako přechodové.

Přechodové rituály a jejich části popsal již Van Gennep. První částí těchto rituálů je určité odloučení jedince ze skupiny, které může být naplněno výukou či zkouškou. Další částí je veřejný rituál, jenž značí samotnou změnu v postavení jedince. Poslední pak představuje opětovný návrat jedince do skupiny (Murphy 1998). Kromě přechodových rituálů rozeznáváme také rituály výroční a rituály situační. Výroční rituály lidé provádějí každoročně v přibližně shodnou dobu. Tyto rituály „činí pravidelně určitý čas posvátným a umožňují v tu dobu lidem dostat se blíže k posvátným silám“ (Murphy 1998: 191). Situační rituály se potom naopak vykonávají za určitých mimořádných podmínek či ze zvláštní potřeby (Murphy 1998).

Nejdůležitějšími náboženskými obřady v Církvi adventistů sedmého dne jsou křest a Večeře Páně. Tyto dva obřady, které ustanovil Kristus, však nepředstavují podle adventistů svátosti, tedy „úkony, které sami v sobě a sami ze sebe dávají milost a zajišťují spasení“ (Adventisté sedmého dne věří 1999: 237). Křest, po němž se člověk stává členem církve, se uskutečňuje ponořením. Každý kandidát způsobilý pro křest¹⁸ musí být nejprve některým ze členů sboru vyučen a seznámen se všemi věroučnými body a způsobem života církve. Poté ho čeká zkouška před členy sboru, která má odhalit jeho víru a postoje. Před křtem pak kandidát odpovídá na křestní otázky a podepisuje křestní slib.

Večeře Páně se ve sboru adventistů slaví zpravidla několikrát do roka a skládá se z obřadu umývání nohou, který připomíná Ježíšovo učení o službě a pokoře, a z přijímání symbolů Kristova těla a krve, nekvašeného chleba a nekvašeného vína. Večeře Páně má věřícím

¹⁸ Pro křest nejsou podle církve způsobilé malé děti, jelikož nemohou zakoušet obrácení (Adventisté sedmého dne věří 1999).

připomínat Ježíšovu smrt a zároveň poukazovat na jeho druhý příchod. Účastnit se jí pak mohou jen členové církve, kteří na modlitbě vyznali všechny své hříchy a urovnali případné spory s ostatními. Jedině tak si z tohoto obřadu mohou odnést náležité požehnání (Církevní řád adventistů sedmého dne 2002).

3. 3 Teorie každodennosti

Při zkoumání každodenního života členů Církve adventistů sedmého dne vycházím také z teorie sociálního jednání a každodennosti Afreda Schütze. Každodennost můžeme obecně definovat jako „úhrn všedních, pravidelně se opakujících (tzv. repetativních), a proto předvídatelných lidských činností, které jsou základem sociální reprodukce individua, malé skupiny a takto zprostředkovaně celé společnosti, činností, které se řídí známými, většinou však nepsanými normami a pravidly, jsou specificky časově a prostorově uspořádány a jejich vykonávání předpokládá určitý objem vědění fixovaný v tzv. běžném vědomí a vyjadřovaný běžným jazykem (Petrušek et al. 1996: 483). Každodennost v pojetí Alfreda Schütze pak tvoří základ pro všechny následující analýzy tohoto pojmu (Petrušek et al. 1996).

Schütz vychází především ze sociologie Maxe Webera a z fenomenologie Edmunda Husserla. Zaměřuje se při tom na to, jakým způsobem lidé vytvářejí sociální svět. Sociální svět se podle Schütze vytváří jednáním a komunikací. S jednáním je pak vždy spojen určitý smysl. „Sociální jednání je bytostně svázáno s porozuměním a smyslem, je vždy smysluplné. Navíc smysl i utváří, čímž dává smysl sociálnímu světu“ (Nohejl 2001: 42-43). Každé jednání podle Schütze probíhá dle určitého rozvrhu, prostřednictvím kterého má vést ke konkrétnímu cíli. Schütz charakterizuje dvě možné motivace zamýšleného jednání. Pokud je cíl jednání v budoucnosti, jedná se o „motiv aby“, a to bez ohledu na to, zda se jednání již uskutečnilo. „Motiv protože“, je pak motivem jednání, které reaguje na jiné jednání. Tento motiv také zasazuje jednání do časových a významových souvislostí. Od jednání utvářejícího smysl odlišuje Schütz chování, které je podle něj nezáměrné a nezamýšlené (Nohejl 2001).

Jednání každého jedince určuje jeho „individuální biografická situace“, ve které se v životě nachází. Biografická situace je tvořena vrozenými předpoklady a zkušenostmi, které jsou organizovány na základě „příručního balíku vědění“. Příruční balík vědění je sedimentovaným věděním, které se během života neustále upravuje a doplňuje a umožňuje tak jedinci „interpretaci jednání minulého i současného, jak vlastního, tak i ostatních lidí“ (Petrušek et al. 1996: 112).

Ve své teorii se Schütz věnuje pojmu „životní svět“ (Lebenswelt), který charakterizuje jako svět, jež sdílíme a spoluprožíváme s druhými lidmi. Životní svět je svět intersubjektivně srozumitelný, což znamená, že ho různí lidé na různých místech chápou shodně (Nohejl 2001). Intersubjektivita životního světa, která dle Schütze umožňuje komunikaci a porozumění, se zakládá na tzv. „reciprocitě perspektiv“. Jedná se o to, že ačkoli každý člověk vidí svět z vlastní perspektivy, jsou tyto perspektivy hypoteticky zaměnitelné. Jedinec předpokládá, že druhý člověk vnímá svět a jedná v něm podobně jako on sám. Kdyby si pak tyto lidi vyměnili své pozice, viděli by svět z perspektivy toho druhého (Petrušek et al. 1996).

Životní svět se podle Schütze dále člení z hlediska smyslu, který mu jednotliví sociální aktéři přidělují. Tímto způsobem se utvářejí od sebe odlišné uzavřené oblasti struktury smyslu (der geschlossene Bereich der Sinnstruktur), „světy smyslu“. Tyto světy však nepředstavují více rovin skutečnosti, ale spíše „významové rozvrstvení jedné a téže skutečnosti“ (Nohejl 2001: 67). Zakládající a zároveň svrchovanou realitu, ve které jsou všechny další světy smyslu situované, představuje svět práce neboli každodennost (Alltag). Každodennost je podle Schütze svrchovanou realitou proto, že jsou v ní všichni lidé neustále tělesně přítomni a touto svou přítomností ji mohou přetvářet. V rámci každodennosti spolu lidé též komunikují a dostávají se do fyzického kontaktu s objekty, které ovlivňují možnosti jejich jednání. Schütz každodennost dále označuje jako „archetyp obecně lidského způsobu zakoušení světa“ a všechny ostatní světy smyslu vnímá jako její modifikace (Nohejl 2001).

Každý z těchto světů tvoří uzavřenou oblast smyslu, které náleží jiný způsob poznání. Tyto oblasti také nelze bez přizpůsobení smyslu sloučit, aniž by při přechodu z jedné do druhé reality nedošlo ke zkušenostnímu šoku (Nohejl 2001). Jako svět smyslu můžeme označit například svět vědy, svět snů, svět divadla, svět hry, svět fantazie a také svět náboženství (Petrušek et al. 1996).

3. 4 Proměna postavení náboženství a jeho možný vliv na každodenní život člověka

Ačkoli v tradičních společnostech zaujímalo náboženství v lidském životě centrální postavení, sociologové se většinou shodují na tom, že v současném světě vliv náboženství nad mnoha oblastmi společenského života klesá, dochází k sekularizaci¹⁹. Již například Weber a Durkheim tvrdili, že se role náboženství bude postupem času stále zmenšovat. Podle

¹⁹ Jako měřítko sekularizace, tedy procesu oslabování náboženství, lze podle Giddense použít například „aktivitu v církvích (...), oslabení sociálního a materiálního vlivu náboženských organizací anebo míru náboženského přesvědčení“ (Giddens 1997: 552).

Giddense ztrácí náboženství vliv na myšlení člověka a ten již většinou nevnímá na každém kroku božské a duchovní síly. Avšak navzdory tomuto vývoji Giddens míní, že náboženství bude pro člověka atraktivní i nadále, neboť se na rozdíl od vědy a racionalismus vyjadřuje o smyslu a účelu lidského života (Giddens 1997). I podle Zdeňka Vojtíška je potřeba člověka získat odpovědi na otázky týkající se jeho existence přítomna stále. Vojtíšek tvrdí, že si současný člověk tvoří obraz světa kombinací vědeckých, psychologických, náboženských, ale i pověrečných představ, které korespondují s jeho dosavadními zážitky, výchovou a obecnými postoji v jeho sociální vrstvě. Avšak takovýto obraz světa je nestálý, nepromyšlený a neúplný. Často je plný rozporů a neposkytuje člověku adekvátní odpovědi na jeho otázky. Proto je obraz světa, který nabízejí nejrůznější náboženství, tak přitažlivý (Vojtíšek 2007).

Podle Geertze vzniká přesvědčení o pravdivosti náboženských konceptů a správnosti náboženských pravidel v rituálu. Zde se potkávají a vzájemně utvrzují „nálady a motivace, vyvolané v lidech posvátnými symboly, s obecnými pojmy řádu bytí, které pro lidi formulují“ (Geertz 2000: 131). Takto se pak prolínají prožitky a představy člověka, což vede ke změně jeho pochopení reality. Člověk poté chápe život a konstruuje svět z tzv. „náboženské perspektivy“ (Geertz 2000). Náboženství je pak pro člověka zdrojem chápání světa i sebe sama a jejich vzájemného vztahu. Může také tvořit zdroj zakořeněných „mentálních“ dispozic, přičemž dispozicemi míní Geertz sklony, schopnosti, dovednosti, předpoklady, zvyky, náchylnosti a pocity zodpovědnosti (Geertz 2000). Náboženské víry tedy podle Geertze představují „vysvětlivku pozemského světa sociálních vztahů a psychických událostí a činí je srozumitelnými“ (Geertz 2000: 143). Nejsou však jen prvkem, který sociální a psychické procesy vysvětluje, ale představují též jakousi šablonu, která tyto procesy také utváří. Náboženské víry v sobě totiž zahrnují opakující se nálady, trvalé motivace²⁰ a doporučený postoj k životu (Geertz 2000).

3. 4. 1 Pravidla křesťanského života podle Církve adventistů sedmého dne

Doporučený postoj k životu rozpracovala pro své členy i Církve adventistů sedmého dne. Kromě Božích přikázání (se zvláštním důrazem na sobotu), která jsou pro křesťany závazná, by adventisté dle církve měli dodržovat i další zásady. Tyto zásady, na kterých se adventisté na základě studia Bible a vidění Ellen Whiteové postupem času shodli, vycházejí z pojetí lidského těla jako chrámu Ducha svatého, tedy jako místa, v němž Duch svatý přebývá. Proto

²⁰ Motivaci popisuje Geertz jako „přetrvávající tendenci, trvalý sklon k vykonávání určitých druhů činností a k prožívání určitých druhů pocitů v určitých situacích“ (Geertz 2000: 112).

mají křesťané pěstovat dobré zdravotní návyky (Adventisté sedmého dne věří 1999). Tělesné a duševní zdraví jim pak umožní „plně rozvinout všechny schopnosti, které jako Boží stvoření mají a účinně se tak zapojit do jeho služby“ (Adventisté sedmého dne věří 1999: 334). Avšak dodržování těchto Božích zákonů lidem také umožní co nejvíce se radovat ze života (Adventisté sedmého dne věří 1999).

Mezi zásady křesťanského způsobu života patří zásada neužívat návykové látky (tabák, alkoholické nápoje a drogy) a maso, které je ve Starém zákoně označeno jako nečisté (např. vepřové, králičí a koňské). Neužívání návykových látek a nečistého masa je pak podmínkou pro ty, kdo se chtějí stát členy církve, a noví členové ho při křtu stvrzují podpisem (křestní slib viz příloha č. 1). Mezi další zásady pak patří pravidelné cvičení a pobyt na slunci a čerstvém vzduchu, zdravá strava (ideálem je podle církve vegetariánství a vyhýbání se potravinám s vysokým obsahem tuku a cukru) a trávení volného času vhodným způsobem. Křesťan se podle adventistů zdrží hazardních her, sledování nevhodných (násilných či smyslných) filmů, pořadů a divadelních představení, čtení nevhodné literatury a tance. Součástí každodenního života křesťana by se také měla stát oslava Boha a snaha porozumět jeho vůli a žít s ní v souladu. S tím pak souvisejí rituály, které by adventisté dle církve měli každý den vykonávat. Jedná se o studium Bible a modlitby. Rodiny adventistů by se pak také měli scházet k uctění Boha bohoslužbou na začátku a na konci všedního dne a též na začátku a na konci soboty (Adventisté sedmého dne věří 1999). Uplatňování těchto dalších zásad, které dále rozvíjejí křesťanský styl života k Boží podobě, je však dle církve „postupné a zahrnuje celoživotní spojení s Kristem“ (Adventisté sedmého dne věří 1999: 335).

4 Metodologie

4.1 Výzkumný problém, výzkumné otázky

Výzkumný problém, kterým se ve své práci zabývám, definuji tímto způsobem: „Jak se v současné době liší všední den a den sváteční u členů vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne sídlícího ve Středočeském kraji?“. Tento výzkumný problém rozpracovávám do výzkumných otázek, které znějí takto:

1. Jak příslušnost k církvi a k víře strukturuje u adventistů všední den a jak strukturuje den sváteční?
2. Jak se liší pravidla křesťanského způsobu života předepsaná církví od jejich realizace v životě adventistů?

4.2 Výzkumná strategie, techniky sběru dat

K vyřešení těchto otázek jsem zvolila metody kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum je definován jako „proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“ (Creswell in Hendl 2005: 50). Tento typ výzkumu jsem zvolila proto, že jsem chtěla pochopit mnou zkoumanou skupinu a popsat každodenní život jejích členů.

Ke sběru dat jsem využila rozhovory a pozorování. Co se týče druhů rozhovoru, zvolila jsem rozhovory narativní, rozhovory polostrukturované a rozhovory neformální. „Při narativním rozhovoru není subjekt konfrontován se standardizovanými otázkami, nýbrž je povzbuzován ke zcela volnému vyprávění“. (Hendl 2005: 176) Své informátory jsem žádala, aby mi vyprávěli, jak probíhá jejich všední den a jejich sobota a jak se od sebe tyto dny liší. Na základě vyprávění jsem pak zjišťovala, co sami informátoři považují v oblasti každodennosti za důležité. Po narativní části rozhovoru následovala část polostrukturovaná, při které jsem se informátorů ptala například na to, čemu jsem v průběhu jejich vyprávění nerozuměla, a také na témata, která do svého vyprávění nezařadili, ale mě přesto zajímala (okruhy otázek viz příloha č. 2). K nahrávání narativních a polostrukturovaných rozhovorů jsem používala diktafon. Ke sběru dat jsem pak využila také rozhovory neformální, což jsou

veškeré interakce, které probíhají v terénu, v němž badatel pobývá. Poznámky z těchto rozhovorů jsem si zapisovala co nejdříve po jejich skončení.

„Rozhovory obsahují vždy směs toho, co je, a toho, co si o tom respondent myslí. Pozorování naproti tomu představuje snahu zjistit, co se skutečně děje“. (Hendl 2005: 191) Při svém výzkumu jsem prováděla zúčastněné pozorování ve vybraném sboru Církve adventistů sedmého dne. Do zkoumané skupiny jsem vstupovala zvenčí a za účelem výzkumu jsem se částečně účastnila dění ve skupině. Má identita byla lidem ve zkoumaném prostředí známá (vystupovala jsem jako studentka píšící bakalářskou práci o každodenním životě adventistů). Pozorování bylo nestandardizované, což znamená, že jsem sledovala vše, co se vztahuje k mému výzkumu (vzhled prostředí, osoby, interakce, činnosti a předměty). Pokud to bylo možné, zapisovala jsem si během pozorování heslovité poznámky. V ostatních případech jsem si terénní poznámky zapsala až po opuštění zkoumaného prostředí. Své pocity z výzkumu jsem si zaznamenávala do terénního deníku.

V souvislosti s pozorováním bych chtěla ještě dodat, že si uvědomuji, že by bylo jistě zajímavé strávit s informátory například sobotu. Tak bych mohla zjistit, jak se liší jejich popis průběhu soboty, od jejího skutečného průběhu. Avšak vzhledem k charakteru soboty a k tomu, jak ji adventisté vnímají, se domnívám, že bych jim svou přítomností sobotu narušovala.

4. 3 Výběr vzorku, prostředí výzkumu

Vzorek neboli výběrový soubor je definován jako „skupina jednotek, které skutečně pozorujeme“ (Disman 2002: 93). V kvalitativním výzkumu zastupuje vzorek výzkumný problém a nikoli populaci jako je tomu u výzkumu kvantitativního (Disman 2002). V závislosti na výzkumném problému jsem zvolila tzv. účelový výběr. Kritéria k zařazení do vzorku jsou zde dána výzkumným problémem a já jako výzkumník předem vím, kde budu hledat data, která mi mají odpovědět na výzkumné otázky. Informátory, s nimiž jsem prováděla rozhovory, jsem získala pomocí techniky nabalování, jež „spočívá na výběru jedinců, při kterém nás nějaký původní informátor vede k jiným členům naší cílové skupiny“ (Disman 2002: 114). Při použití této techniky musíme počítat s možným zkreslením, neboť nám budou doporučení jen určití informátoři s určitými informacemi.

I přes toto nebezpečí jsem si techniku nabalování vybrala. Tato technika je vhodná pro provázané skupiny a já jsem si ji zvolila také proto, že pro mě byla nejsnadnější, neboť jsem při vstupu do skupiny znala jen několik lidí a od nich jsem si nechala doporučit další informátory. Z doporučených informátorů jsem si vybrala celkem dvanáct lidí tak, aby

reprezentovali složení zkoumaného sboru z hlediska rodinného stavu. Ten se mi zdál v souvislosti s každodenním životem důležitý. Rozhovory jsem udělala se čtyřmi manželskými páry (manželských párů je ve sboru většina) a se čtyřmi ženami (ženou vdanou za nevěřícího manžela, vdovou, svobodnou ženou a rozvedenou ženou), které reprezentují ostatní skupiny ve sboru.

Prostředí mého výzkumu představoval sbor Církve adventistů sedmého dne, který sídlí ve městě ve Středočeském kraji. Tento sbor má přibližně 50 členů. Výzkum v tomto prostředí byl dlouhodobý, neboť takový typ výzkumu dá badateli možnost „vidět život skupiny očima jejích členů, z hlediska jejich perspektiv a popsat ho pomocí jejich pojmů a výrazů“ (Hendl 2005: 51). Můj výzkum trval osm měsíců (od září 2010 do dubna 2011).

Přístup do zkoumané skupiny jsem získala prostřednictvím svých příbuzných, kteří jsou jejími členy. Dveřníka zprostředkujícího badateli vstup do terénu představovala má příbuzná, jež o mém plánovaném výzkumu hovořila s vedením sboru, které se jeho realizaci nebránilo. Ona a její manžel pak také byli mými patrony. Pomáhali mi s výzkumem, představovali mě ostatním členům sboru, doporučovali mi případné informátory a obstarávali mi na ně kontakty. Osoby patronů a dveřníků jsou velmi důležité především vzhledem ke kvalitě výzkumu, neboť lidé ve zkoumaném prostředí si výzkumníka spojují právě s osobami, které ho přivedly. Myslím si však, že postavení mých příbuzných ve sboru výzkum nijak negativně neovlivnilo, spíše naopak. Moji příbuzní nepatří ani k vedení sboru, ani nejsou v jeho rámci nijak marginalizováni. S ostatními členy sboru udržují převážně přátelské vztahy.

4. 4 Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat

„Umění interpretace v kvalitativním výzkumu se rovná umění přečíst data nějakým novým, pozoruhodným, přesvědčivým a sociologicky (psychologicky, pedagogicky, antropologicky...) relevantním způsobem.“ (Konopásek 1997: ods. 11)

Jelikož byl můj výzkum kvalitativní, probíhalo vyhodnocování a interpretace získaných dat v průběhu celého výzkumného procesu. Sebraná data jsem začala analyzovat hned od začátku výzkumu. Nahrané rozhovory s adventisty jsem nejprve přepsala (používala jsem komentovanou transkripci) a označila v nich důležitá data, ve kterých jsem pak za účelem vyřešení výzkumného problému hledala pravidelnosti. O svém pozorování ve zkoumané skupině jsem si vedla terénní poznámky, mezi které jsem též počítala poznámky z neformálních rozhovorů. Tyto poznámky jsem pak následně také analyzovala.

K analýze dat získaných rozhovory jsem použila kódování, které se skládá ze tří souběžně prováděných kroků. Zkoumaný text se nejprve rozděluje na části. Homogenní celky dat se označují kódy (slova, značka atd.), což v nich umožňuje vyhledávat důležité jevy a určovat jejich společné i rozdílné vlastnosti. Vedle textu se také současně zapisují poznámky sloužící k předběžné interpretaci dat. Kódování jsem použila proto, abych zjistila, do jakých aspektů svátečního a všedního dne zasahuje víra účastníků výzkumu a jejich příslušnost k církvi.

Co se týče typů kódů, používala jsem tři typy: popisné kódy (sdělují obsah konkrétní části textu), interpretativní kódy (obsahují výzkumníkovo pochopení konkrétní části textu) a strukturní kódy (umožňují nalézání opakujících se vzorců a témat) (Miles a Huberman 1994).

4. 5 Hodnocení kvality výzkumu

V případě kvalitativního výzkumu je velmi důležitá validita výzkumu. Mezi kritéria validity patří důvěryhodnost, přenositelnost, hodnověrnost a potvrditelnost (Hendl 2005). Důvěryhodnost vyjadřuje to, zda se skutečnost popsaná ve výzkumu shoduje se skutečností, kterou vnímají účastníci zkoumaného prostředí. Důvěryhodnost výzkumu tedy mohu zvýšit jeho dlouhodobějším prováděním.

Přenositelnost se týká toho, zda a jak jsou závěry, ke kterým během výzkumu dojdou, platné i v jiné souvislosti. Výsledky mého výzkumu ale nelze vztahovat na všechny adventisty, daly by se aplikovat jen na podobné prostředí.

Za účelem dosažení hodnověrnosti musí výzkumník poskytnout ke kontrole postupy, jimiž výzkum realizoval. Při provádění výzkumu a při zpracovávání bakalářské práce jsem tedy všechny kroky, které jsem učinila, konzultovala s vedoucím práce.

K zajištění potvrditelnosti, bylo nutné, abych si já jako výzkumník uvědomila své osobní postoje a předsudky a pokusila se od nich oprostit. Snažila jsem se též o reflexivitu, tedy o „metodologicky sebekritický popis toho, jak výzkum probíhal“ (Seale 2002: ods. 8).

Nebezpečí pro validitu představuje reaktivita, zkreslení ze strany výzkumníka a zkreslení ze strany účastníků (Hendl 2005). Je třeba brát na vědomí, že přítomnost výzkumníka může ovlivnit to, co zkoumá (reaktivita). Proto jsem se snažila výzkumný terén ovlivnit co nejméně. Výzkumník sám také nahlíží na zkoumaný problém ze svého specifického pohledu a není tedy možné, aby jím sebraná data byla zcela objektivní. Zkreslení ze strany účastníků výzkumu může například představovat zatajování či upravování informací. Z tohoto hlediska je klíčové, aby ke mně moji informátoři měli důvěru. Tu jsem se snažila vybudovat nejen dlouhodobějším pobytem v terénu a prostřednictvím dveřníka a patronů, ale také

prostřednictvím mého chování k informátorům. Vždy jsem se snažila ke všem členům sboru přistupovat vřele, aby ve mně neviděli někoho, kdo je pouze zkoumá nebo k nim kvůli jejich víře chová negativní pocity či přezíravost. Také během rozhovorů jsem se snažila vyjádřit zájem o jejich víru a způsob života. Když pak došlo na otázku, zda věřím v Boha já sama, řekla jsem upřímně, že nevím, avšak že se k náboženství nestavím nijak negativně. Při rozhovorech se mi pak zdálo, že ke mně informátoři přistupují s důvěrou.

4. 6 Etické otázky společenskovedního výzkumu

Z etického hlediska je důležitá anonymita účastníků výzkumu. Místo skutečných jmen tedy používám pseudonymy. Osobní údaje informátorů a kontakty na ně jsem si zapisovala odděleně od jejich přezdívek. K anonymizování dat jsem se rozhodla proto, abych se vyhnula případným problémům, které by plynuly z toho, že by mi polovina účastníků výzkumu dovolila používat jejich skutečná jména a druhá polovina nikoli.

Co se týče etiky výzkumu, je též důležité získání tzv. informovaného souhlasu od účastníků výzkumu. Tento souhlas jsem získávala na základě toho, že jsem vybrané účastníky výzkumu informovala o tom, kdo jsem, za jakým účelem provádím výzkum a jak budu nakládat s informacemi, které mi poskytnou. Oslovený člověk se tak mohl rozhodnout, zda je opravdu ochoten se výzkumu účastnit a udělat se mnou rozhovor, přičemž měl také možnost odmítnout nahrávání rozhovoru. Žádný z informátorů však nahrávání neodmítl.

Kromě souhlasu poskytnutého informátory, jsem také musela získat souhlas vedení sboru. S tím mi pomohla právě má příbuzná. Tento souhlas jsem potřebovala k tomu, abych vůbec mohla do zkoumané skupiny vstoupit.

V oblasti etiky výzkumu je též důležitá problematika potenciální újmy účastníků výzkumu, přičemž většinou nepředstavuje problém újma fyzická, ale újma psychická, osobní či sociální. Je však velmi složité vymezit způsoby jednání, kterými by se dalo potenciální újmě předejít (Guillemin a Gillam 2004). Brala jsem tedy možnost újmy účastníků při provádění výzkumu na vědomí a především v polostrukturované části rozhovoru jsem se například snažila nevyptávat se hlouběji na téma, na které bylo informátorům zjevně těžké odpovídat, nebo jsem se naopak snažila projevit dostatek zájmu u tématu, u kterého se chtěli zdržet sami informátoři.

K etickým požadavkům výzkumu nakonec patří též správné citování převzatých myšlenek a vyvarování se plagiátorství a nepodložených závěrů. Tyto předpoklady jsem se ve své práci snažila co nejlépe zajistit.

5 Výzkum

Tuto část bakalářské práce zpracovávám na základě svých terénních poznámek, terénního deníku a rozhovorů s dvanácti informátory (seznam informátorů viz příloha č. 3).

Do zkoumaného prostředí jsem poprvé vstoupila na začátku září 2010, kdy jsem se poprvé účastnila sobotní bohoslužby. Od příbuzných jsem si zjistila, kdy sobotní bohoslužba začíná a jak přibližně vypadá. Před půl devátou jsem vešla do budovy sboru, v chodbě jsem se pozdravila s několika jeho členy a poté jsem vešla do sálu, kde měla probíhat první část sobotní bohoslužby, sobotní škola. Když jsem se posadila do jedné ze zadních řad lavic, začali ke mně přicházet další členové sboru. Většinou mi jen podali ruku, usmáli se a popřáli mi hezkou sobotu. Pak se odešli pozdravit s dalšími lidmi. Velmi mě překvapilo, že se mně nikdo nezeptal na účel mé přítomnosti. Někteří se pouze zajímali o to, „od koho jsem“, tedy s jakou z rodin, která do sboru dochází, jsem příbuzná. Návštěvy příbuzných a známých jsou totiž časté a sbor je celkově hodně otevřený veřejnosti. Všechny přichozí adventisté vřele přivítají.

Moji příbuzní přišli do sboru až po zahájení bohoslužby a při začátku sobotní školy mě představili skupince, ke které jsem si společně s nimi sedla ke studiu úkolů. Účel mých návštěv se však členové sboru dozvídali postupně. Při mé první návštěvě nebyl ve sboru přítomný nikdo z vedení. Příležitost ověřit si, že má přítomnost ve sboru nepředstavuje problém, jsem tedy získala až později, kdy mě kazatel vřele ujistil, že mě ve sboru rád uvidí.

5. 1 Představení výzkumného prostředí

Historie sboru, v němž jsem prováděla výzkum, se začala psát již v polovině 30. let 20. století v obci nedaleko města, ve kterém sbor sídlí nyní. Tou dobou přijel do této obce zástupce Církve adventistů sedmého dne a začal zde dávat biblické hodiny jedné z rodin, která zde žila. Zájem o učení této církve však postupem času projeví i další lidé z okolí a vedení církve zde na konci 30. let založilo sbor. Po válce se vlivem rostoucího počtu členů a špatné dopravní dostupnosti přesunul sbor do města, ve kterém sídlí nyní. V roce 1952 zakoupil svou první modlitebnu. Avšak měsíc po jejím vysvěcení byla činnost církve z rozhodnutí orgánů státní správy zastavena a její majetek byl zabaven. Až do opětovného povolení církve v roce 1956 se členové v sobotu scházeli ve svých domovech. Když byl sbor po povolení činnosti bez modlitebny, požádal o pomoc Církve československou evangelickou a začal se scházet v jejím kostele. Novou modlitebnu pak sbor zakoupil až v 70. letech. V této modlitebně se členové sboru schází i v současnosti.

5. 1. 1 Modlitebna

Modlitebnu sboru představuje dům s malou zahrádkou nacházející se ve středu města. V patře domu se nachází byt kazatele, v přízemí veřejné prostory, ve kterých se scházejí věřící, a v suterénu kuchyňka. Přízemí tvoří chodba, šatna, toalety, menší místnost a velký sál. V tomto sále probíhají sobotní shromáždění a akce pro veřejnost. V jeho přední části se nachází vyvýšený prostor, na němž je umístěn řečnický pult s mikrofonom, několik židlí, piáno a květiny v květináči. Další vyvýšený prostor se nachází v zadní části sálu. Tam se kromě několika židlí nalézá také technika potřebná k ozvučení sálu. Reprodukory jsou pak rozmístěny po bočních stěnách. Místo mezi přední a zadní vyvýšenou částí je vyplněno řadami lavic, na kterých sedávají účastníci shromáždění. Sál je vymalován světlými barvami, je čistý a uklizený. Jeho podoba zůstala po celou dobu mého výzkumu prakticky nezměněna.

Z velkého sálu i z chodby pak vedou dveře do šatny a do menší místnosti, která je vybavená mimo jiné pohovkou, skříněmi, stolem a židlemi. V této místnosti se koná sobotní školka a modlitební shromáždění (tyto sborové akce popisují v kapitole 5. 1. 3).

5. 1. 2 Členové sboru

Ačkoli se sbor, ve kterém jsem prováděla výzkum, nachází ve městě, dojíždějí do něj také lidé z okolních vesnic, v nichž se adventistické sbory nenacházejí, a dokonce někteří i z jiných měst (např. členové sboru, kteří se přestěhovali). V současné době má toto společenství asi 50 členů, tedy pokřtěných adventistů, avšak docházejí do něj i jejich děti a čas od času také lidé nepokřtění, většinou příbuzní a známí stávajících členů. Pro tyto lidi používají adventisté označení „přátelé“. Tento status jsem měla po celou dobu výzkumu i já.

Díky seznamu členů, který mi zapůjčil tajemník sboru, a především díky jeho komentáři jsem se dověděla, že převážnou většinu členů sboru tvoří manželské páry adventistů. Jen menšinu pak zaujímají vdovy, ženy rozvedené, ženy, jejichž manžel není adventista, a lidé svobodní, což jsou v podstatě potomci výše uvedených manželských párů, kteří se nechali pokřtít teprve v nedávné době. Skupina je vnitřně strukturovaná také podle sociálního postavení jejích členů, přičemž autorita ve sboru spočívá na každém členovi, který byl ve sborových volbách zvolen do některé z vedoucích funkcí. Většinu členů sboru představují adventisté vychovaní ve věřící rodině, kteří jsou ve velké míře propojeni příbuzenskými vazbami. Nicméně i přes tyto příbuzenské vazby jsem nezaznamenala, že by členové tohoto sboru uzavírali sňatky výhradně mezi sebou. To je spíše ojedinělé.

5. 1. 3 Sborové aktivity

Pravidelná setkání sboru hrají významnou úlohu pro jeho existenci a fungování. Při bohoslužbách se často vzpomíná na minulost sboru a poukazuje se i na jeho budoucnost, na děti docházející na shromáždění s rodiči. Sborové společenství se tak upevňuje. Na společných shromážděních se řeší všechny důležité záležitosti, které se sboru týkají, a také se vybírají finanční prostředky na jeho chod²¹. Všechny sborové akce organizují sami členové sboru. S jinými křesťanskými sbory v místě aktivně nespolupracují.

Níže popisuji pouze ty akce, kterých jsem se sama účastnila. Někteří členové sboru se však scházejí i jindy. Kromě osobních setkání se někteří členové scházejí při zkouškách pěveckého sboru. Podle potřeby (většinou jednou za měsíc) se schází též výbor sboru, tedy členové zvolení do vedoucích funkcí. Tato setkání jsou však určena jen těmto konkrétním členům.

5. 1. 3. 1 Sobotní bohoslužba

Sobotní bohoslužby jsou během týdne jedinou událostí, kdy se setkává většina členů sboru. Sobotní program začíná přibližně v 9:30, kdy k řečnickému pultu přistoupí člověk, který byl tento týden pověřen vedením celé bohoslužby, a přivítá všechny členy a přátele na společném shromáždění. Poté oznámí číslo písně (zpěvník „Zpívejme Hospodinu“ obsahuje 400 písní uspořádaných podle tématu), která se bude v doprovodu píána zpívat, a účastníci se postaví. Po skončení písně, následuje modlitba, ke které je vyzván některý ze členů sboru. Členové sboru stále stojí, jen odloží zpěvníky a na znamení úcty k Bohu skloní hlavu a sepnou ruce. Modlitba se pronáší nahlas, a ačkoli se takových modliteb během sobotní bohoslužby pronese několik, mají všechny přibližně stejný charakter. Vybraný člen sboru vždy děkuje Bohu (používá se především oslovení „Pane“ a „Pane Ježíši“) za to, že se zde mohli všichni sejít. Prosí také, aby si ze studia či z kázání každý odnesl to, co mu bude užitečné. Vždy se také objevuje prosba o Boží vedení po celý další týden. Po skončení modlitby je zahájena sobotní škola. Lavice se přesunou tak, aby utvořily dva kruhy, a adventisté se rozdělí na dvě skupiny. Sobotní školu většinou vedou dva lidé, každý jednu skupinu. Člověk, který sobotní školu vede, představí téma, které si měli přítomní během týdne přečíst (témata jako „Společenství s Ježíšem“, „Příroda jako zdroj zdraví“, „Vědomí vlastní hodnoty“ aj. se nacházejí ve studijních textech „Průvodce studiem Bible“), a pokládá k němu konkrétní otázky, z nichž se

²¹ Zde mám na mysli především dary sobotní školy. Kromě darů sobotní školy a dalších darů odvádějí adventisté církvi také desátky, desetinu ze svého příjmu.

posléze vyvine diskuze. Žádný ze členů přítom není nucen, aby něco říkal. Po skončení sobotní školy (okolo 10:45), se lavice opět vrátí na své místo a první část programu se ukončí zpěvem a modlitbou. Poté následuje přestávka.

Přibližně v 11:00 se členové sboru opět skloní k modlitbě a zazpívají píseň. Poté následuje vybírání darů na provoz sboru. K řečnickému pultu pak často přistoupí některý ze členů, aby se s ostatními podělil o svou „zkušenost“. Jedná se většinou o vyslyšení modlitby v souvislosti s evangelizací (Jeden bratr vyprávěl například o tom, že se již dlouho dobu modlil za svého známého, který jeho víru odmítal, a tento známý se poté nečekaně ozval sám a požádal o nějaké studijní materiály) či o událost, která dle názoru mluvčího, dopadla dobře právě díky Božímu vedení (Jiný bratr vyprávěl o své jízdě autem. Ačkoli se mu podle ukazatele zdálo, že má ještě benzínu dost, měl neodbytný pocit, že má u benzínové pumpy zastavit. V okamžiku, kdy dojel ke stojanu, se jeho auto zastavilo. Došel benzín). Dalším bodem programu je vystoupení pěveckého sboru složeného z místních adventistů, kteří pod vedením dirigenta zazpívají píseň oslavující Boha²². Malé děti, které se během první části shromáždění účastnily sobotní školky²³, jsou nyní vyzvány, aby přišli dopředu, jelikož je čeká příběh, který jim bude vyprávět některý ze členů sboru. Nejedná se přitom o příběh biblický, ale o příběhy z knih či z vlastní zkušenosti vypravěčů, které mají dětem přinést nějaké poučení (příběhy děti například nabádají k tomu, aby se staraly o zvířata, aby ostatní lidi neposuzovaly podle vzhledu a aby každému pomáhaly). Po skončení vyprávění dostanou děti často omalovánky, které se k příběhu vážou, aby vydržely během kázání potichu. Pak už je k řečnickému pultu pozván člen sboru, který má na starosti kázání. Ještě před jeho začátkem se on i celý sbor tiše pomodlí. Samotné kázání končí kolem 12:30.

Po společné písni a modlitbě sobotní program většinou končí. Někdy se však ještě koná tzv. členské shromáždění, kde se většinou hlasováním schvalují návrhy výboru sboru (např. zda se má do modlitebny pořídit něco nového). Sborová shromáždění byla většinou veřejná, avšak pokud se probírala záležitost týkající se některého z členů, byli přátelé vyzváni k odchodu.

Pokud se v sobotu koná ještě odpolední setkání, začíná většinou kolem 14:00. Nejedná se však již o záležitost, které by se účastnili všichni členové sboru. V budově sboru se touto dobou schází například jen mládež, jindy se promítá film a někdy se zde odpoledne několik členů sboru jen sejde a pak odcházejí na společnou procházku či výlet.

²² Často jsem měla tendenci po písni tleskat, avšak dověděla jsem se, že píseň nepatřila lidem, ale Bohu, a proto se netleská. Přítomní řeknou jen „amen“.

²³ Sobotní školka je též zahájena modlitbou a písničkou. Její hlavní náplň představuje čtení biblického příběhu, o kterém si pak děti s učitelem povídají. K tématu příběhu děti také kreslí obrázky či něco vyrábějí. Školka se ukončuje opět modlitbou a zpěvem.

5. 1. 3. 2 Modlitební shromáždění

Ani střeďeční modlitební shromáždění nejsou záležitostí většiny členů sboru. Samozřejmě může přijít každý, avšak praxe je taková, že se ve sboru sejde jen kolem deseti lidí (z velké části jsou to muži ve vedoucích funkcích, kteří vnímají účast jako svou povinnost, a jejich manželky). Modlitební shromáždění, které v každém sboru probíhá jinak, zde začíná v 18:30 a končí o hodinu později. Zahajuje se písní a modlitbou. Poté se studuje duchovní literatura. Přečte se konkrétní pasáž z probírané knihy a přítomní se k ní vyjadřují. Nejde však příliš o to dobrat se jediné pravdy. Přítomní se spíše snaží podívat na studovanou problematiku také z jiných úhlů pohledu. Do diskuse se (stejně jako při sobotní škole) nejvíce zapojují právě lidé ve vedoucích funkcích a členové otevřenější a komunikativnější.

Posledních deset minut modlitebního shromáždění je věnováno společné modlitbě. Všichni přítomní se postaví, sepnou ruce a skloní hlavu. Jeden z nich se začne nahlas modlit. Když skončí, ujme se slova zase jiný. Je na každém, zda chce pronést modlitbu. Když se zdá, že již nikdo nechce navázat, ujme se slova člen sboru, který shromáždění vedl, a ukončí ho svou modlitbou. Tyto modlitby se týkají konkrétních lidí. Přítomní se modlí za své známé nacházející se v těžké životní situaci, za další členy sboru a za vyřešení určitých problémů.

5. 1. 3. 3 Večeře Páně

Ačkoli každá sobota představuje pro adventisty slavnostní příležitost, sobota, v rámci níž se koná Večeře Páně, je ještě o něco slavnostnější. Večeře Páně se v mnou navštěvovaném sboru koná jednou za čtvrt roku a zahajuje se stejně jako jindy sobotní škola v 9:30. Na úvod se shromáždění pomodlí a v doprovodu hudebních nástrojů zazpívá několik oslavných písní ze zpěvníku. Poté následuje příběh pro děti a vystoupení pěveckého sboru. Pak je na řadě kázání, které je zaměřeno na připomenutí toho, proč se Večeře Páně slaví, tedy na připomenutí Ježíšovi oběti. Kázání končí okolo 11:00, kdy jsou věřící vyzváni k tomu, aby šli vykonat obřad umývání nohou. Ve sboru, do kterého jsem docházela, jsou na tento obřad vyhrazeny tři místnosti. Místnost vedle velkého sálu je vyhrazena ženám, místnost v suterénu mužům a místnost v patře manželským párům. Každý si přitom může vybrat, s kým a zda vůbec si půjde nohy umývat. Na tento obřad je vyhrazeno asi půl hodiny. Adventisté si postupně odcházejí navzájem umývat nohy a opět se vracejí. Během této doby připraví dvě ze sester na vyvýšené místo v přední části sálu stůl, na který postaví džbánek s nekvašeným vínem (jedná se o hroznovou šťávu), kalich, ták s malými kalíšky a ták se sušenkami z mouky, vody a soli.

Přibližně v 11:30 zahájí bratr vysluhující Večeři Páně, který též kázal, druhou část programu. Společenství nejprve zazpívá píseň a skloní se k modlitbě. Poté se přečte úryvek z Bible, kde se hovoří o přijímání nekvašeného chleba, a přítomní se postaví, přičemž jeden z nich je vyzván, aby se nahlas pomodlil. Bratr vysluhující Večeři Páně vybídne ty, kteří chtějí přijmout chléb, aby zůstali stát²⁴, a obejde je s táčem plným sušenek, z něhož si všichni odebírají. Poté následuje přijímání z kalichu, před kterým se opět čte příslušná část Bible věnující se přijímání nekvašeného vína. Členové sboru se postaví a jeden pronese nahlas modlitbu. Poté bratr obchází všechny stojící s kalichem s hroznovou šťávou, sám se napije jako poslední. Kdo nechtěl přijímat z kalichu, má pak příležitost přijímat z malých kalíšků. Večeře Páně končí okolo 12:00 oslavnou písní a modlitbou za Boží vedení a požehnání každého z přítomných a sboru jako celku.

5. 1. 3. 4 Přednášky pro veřejnost

V době, kdy jsem do sboru docházela, se konaly také přednášky pro veřejnost. Jednotlivým členům a přátelům sboru byly rozdávány pozvánky na tuto událost, které měli předat svým známým. Zajímala jsem se o to, proč se pozvánky nerozdávají i lidem, které adventisté neznají (např. prostřednictvím poštovních schránek či jinak), a bylo mi řečeno, že dříve to sbor zkusil, avšak nikdo z takto pozvaných lidí nepřišel. Co se týče výběru konkrétních lidí pro pozvání, byli přítomní nabádáni k tomu, aby se před samotným pozváním pomodlili, zda je člověk, o němž uvažují, opravdu dobrou volbou a zda je jeho pozvání, podle slov adventistů, v souladu s Boží vůlí.

Všech šest přednášek probíhalo v podobném duchu dvakrát týdně ve večerních hodinách. V sále se sešlo dohromady 20 až 25 lidí, přičemž pozvaných osob přišlo asi 10, ve většině případů starší ženy. Ostatní osazenstvo tvořili členové sboru, z nichž někteří se s příchozími vítali v chodbě či přímo v sále. Všichni příchozí pak byli ještě jednou přivítáni od řečnického pultu a slovo bylo předáno přednášejícímu, tedy některému ze členů sboru, kteří mají na starosti i sobotní kázání. Samotné přednášky trvaly asi hodinu a bylo do nich zakomponováno i několik duchovních písní promítaných na plátno či ztvárněných místním pěveckým sborem. Témata přednášek (např. „Život: šťastná náhoda nebo promyšlený design?“, „Když je Bůh dobrý, proč dopouští utrpení?“ či „Zajímá se Ježíš o naše rozhodování?“) se vybírala tak, aby oslovila případné posluchače, přičemž každý přednášející si jím zvolené téma zpracoval tak,

²⁴ Ačkoli je obřad Večeře Páně přístupný všem, přijímání i umývání nohou se mohou účastnit jen pokřtění adventisté.

jak sám uznal za vhodné. Témata přednášek se lišila od témat sobotních kázání, jelikož se zabývala otázkami, o kterých se předpokládá, že je má věřící člověk již zodpovězené.

Tato setkání byla také formálnější než pravidelná shromáždění členů sboru, na nichž se scházejí především jen lidé, kteří se dobře znají. Přednášky pro veřejnost pak představovaly možnost pro začátek budování vztahů nových. Také proto se sbor snažil navodit přátelskou atmosféru. Samotní přednášející se pak nenásilnou formou snažili předat svou víru příchozím. Ačkoli se každá přednáška týkala jiného tématu a opírala se o slova Bible, mluvčí do nich vkládali své osobní zkušenosti a pocity.

Přestože se počet návštěvníků s každou další přednáškou postupně zmenšoval, zůstalo jich několik, kteří se rozhodli pro další studium Bible pod vedením některých ze členů sboru. Jelikož jsem zájemcem o studium nebyla, těchto navazujících setkání jsem se již neúčastnila.

5. 1. 4 Členové sboru při sborových aktivitách a jejich vztah ke mně

Modlitebna pro adventisty představuje místo, kde se „Pán setkává se svým lidem“ (Církevní řád 2002: 61). Takové místo proto od členů sboru vyžaduje jistou úctu. Ta se projevuje již například ve způsobu oblékání, který si členové pro společná shromáždění vybírají, a ve volbě šperků a účesu. Ženy do sboru nejčastěji chodí v kostýmku, v sukni a halence či v šatech. Muži volí oblek nebo košili a kalhoty. Jak společenský oděv vyjadřuje podle mého názoru kromě úcty k místu též vědomí určité posvátnosti konkrétní chvíle. Co se týče šperků, některé ženy ve sboru je nenosí vůbec, což souvisí s tím, že „Písmo jasně uvádí, že nošení šperků je proti Boží vůli“ (Církevní řád 2002: 152). U jiných žen jsem si však šperků všimla. Většinou jsou to ale jen náušnice a hodinky. Také u mužů jsem se setkala s hodinkami a výjimečně s prsteny. Úprava vlasů je stejně jako způsob odívání dosti konzervativní a přizpůsobuje se konkrétní situaci.

V prvních týdnech mého výzkumu mě vždy překvapovala srdečnost, se kterou k sobě členové sboru přistupují. Bylo vidět, že se navzájem všichni znají a chovají k sobě přátelské vztahy. A ti, co k sobě z různých důvodů sympatie nechovají, se jednoduše do řeči nedají a člověk zvenčí ani nepozná, že jsou mezi nimi nějaké negativní emoce.

Příležitost k rozhovorům dávají ve shromáždění chvíle před a po skončení sobotní bohoslužby a přestávka mezi oběma částmi programu. Členové sboru jsou k sobě navzájem velmi milí a zdvořilí. Někteří si jen podají ruce a popřejí si hezkou sobotu, jiní se u sebe zdrží déle. Témata hovoru se pak většinou týkají rodiny, školy, zdravotního stavu či obecně situací,

kteří členové sboru právě prožívají. Často se v nich také objevují zmínky o jejich víře („Naštěstí nám s tím Pán pomohl“, „Budu se za tebe modlit“ atd.).

I ke mně přistupovali členové sboru vždy velmi mile a s úsměvem. Vřele mě vítali již při mé první sobotní návštěvě, kdy vlastně ještě nikdo z nich nevěděl, kdo jsem a proč jsem přišla. Tento pozitivní přístup ke všem lidem, kteří do sboru zavítají, jistě souvisí se snahou adventistů o evangelizaci nevěřících. Svým přátelským chováním, které všem přichozím projevují a které se liší a má lišit od chování jiných lidí k jim neznámým osobám, chtějí adventisté poukázat na svou odlišnost i na odlišnost života ve víře. Přátelské přijetí ve sboru má také všem návštěvníkům co nejlépe usnadnit jejich příchod k Bohu a k víře.

Ačkoli vůči mně jako studentce píšící bakalářskou práci v mé přítomnosti nikdy žádný z členů neprojevoval negativní emoce, cítila jsem zprvu zvláště ze strany některých jedinců jistou bariéru (nejistotu či nedůvěřivost), která se v určitých případech odstranila až postupem času, co jsem do sboru docházela. K tomu, aby si se mnou začali povídat i adventisté, kteří si mě dříve příliš nevšíмали, ale přispělo především to, že mi důvěru a sympatie začalo projevovat čím dál více ostatních členů sboru. Bližší vztah se mi však podařilo navázat z velké části jen s mými informátory a to až během provádění rozhovoru, kdy jsme se sešli s informátorem sami u něj doma či ve sboru a měli jsme dostatek času si popovídat. Tito lidé se pak při dalších setkáních zajímali o to, jak má práce postupuje a zda mi jejich informace pomohly. Když mě pak členové sboru zvali na další sobotní shromáždění či jiné aktivity sboru, připadalo mi, že se domnívají, že delší čas strávený v jejich společenství mi poskytne možnost poznat jejich víru též z jiného hlediska než z vědeckého. Jistou snahu o mou evangelizaci jsem však pozorovala i při některých rozhovorech.

5. 2. Každodenní život členů vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne

5. 2. 1 Jaký smysl adventisté přikládají světu

Již při popisu sborových aktivit jsem se zmínila o tom, že adventisté při společných setkáních často mluví o Božím vedení. V této podkapitole se tento pojem pokusím zasadit do širšího pojetí světa mých informátorů.

Boží existenci a vše, co z ní vyplývá, vnímají adventisté jako realitu a jiná vysvětlení světa nepřijímají („*Já si neumím představit život bez víry. Myslím teda víru v Boha, protože on každý člověk v něco věří. Takže buď věřím v něco, co si vymyslím, ať už ateista věří v evoluci a věří, že Bůh není a stále si to bude namlouvat.*“ (Pan Hugo) Dle svého přesvědčení vděčí

adventisté Bohu za život i za to, že mají vše, co k němu potřebují. Avšak o životě na tomto světě hovoří jen jako o něčem pomíjivém. Větší důležitost přisuzují věčnému životu na nové zemi, která bude stvořena po Ježíšově druhém příchodu. Tam mohou žít, jen pokud přijmou spásu, jež jim Bůh nabízí. Spasení představuje v podstatě cíl jejich života a ať na této zemi zažívají jakékoli problémy a trápení, naděje, že jednou budou spolu s ostatními zachráněnými žít věčný život bez hříchu, jim dává sílu (*„...těším se na Pána Ježíše. Na ten nový život... bez těch stresů a bez těch překážek a ... bude to úplně jiný, ani si to člověk nedokáže představit. A tohle mě jako udržuje i v takových situacích, kdy bych nějak padnul, že mě to udržuje, že jsem třeba v pohodě“*). (Pan František)

V každodenním životě adventistů však není důležitá jen víra v Boha, ale také důvěra k němu, kterou adventisté hodně zdůrazňují. Samotnou víru chápou spíše jen jako vyjádření toho, že vědí o Boží existenci, věří v Boha. Pojem důvěra v sobě však zahrnuje i praktické důsledky jejich víry a souvisí s chápáním Boha jako stvořitele, který má s každým člověkem svůj plán a který jediný ví, co je pro každého člověka to nejlepší. Boží moudrost je dokonalá, oproti tomu lidskou moudrost vnímají adventisté jen jako velmi nedokonalou a věří, že šťastní budou jen tehdy, pokud budou jednat v souladu s moudrostí a vůlí Boží (*„... když člověk neuposlechne a udělá něco, co by neměl, tak záhy poznám, že jsem udělala hloupost, že jsem na to doplatila“*) (Paní Libuše). Důvěřovat Bohu pro adventisty v podstatě znamená rezignovat na svůj vlastní rozum a schopnost správného rozhodování a věřit, že to, co jim Bůh doporučuje například v Bibli je pro ně skutečně tím nejlepším.

Bibli adventisté chápou jako Boží slovo a jako jediné závazné pravidlo, podle kterého mají žít. Pokud nějaký biblický předpis poruší, jedná se z jejich strany o hřích, který musejí Bohu vyznat, aby jim mohl odpustit. (*„Člověk je chybný. Každý den musím na kolena a prosit, aby mi [Bůh] odpustil, protože i v myšlence někdy člověk zhřeší. Vidím hezkého muže a říkám: ‚Nebyl by špatnej‘. A už je to v té myšlence špatný.“*) (Paní Květa)

Bůh však věřící nevede jen prostřednictvím Bible, ale také prostřednictvím jejich myslí či prostřednictvím jiných lidí a událostí. Když adventisté řeší nějaký problém či se rozhodují, co mají v jisté situaci udělat, obracejí se s modlitbou na Boha a čekají na jeho odpověď (jistým zdůrazněním touhy po odpovědi je půst, který se však v mnou zkoumané skupině praktikuje jen ojedinele). Za odpověď adventisté posléze označí například myšlenku, nápad či nutkání nebo také určitou pasáž z Bible či duchovní literatury, která se na jejich konkrétní problém hodí. *„... když jsem šla na první operaci, tak jsem se samozřejmě bála, no a tak jsem se modlila celou noc, ani jsem nezahmouřila oka a ráno jsem otevřela Bibli (...) a ono mně tam bylo ukázáno (...): ‚Když lehneš, nebudeš se strašiti, ale odpočívati budeš, a bude libý sen tvůj.*

*Nelekneš se strachu náhlého, ani zpuštění bezbožníků, když přijde. Nebo Hospodin bude doufání tvé, a ostríhati bude nohy tvé, abys nebyl lapen.*²⁵ *No a co bys na to řekla? No to mě vlastně ujistil, že nohy mé uchrání. Pak ze mě spadl všecken strach a jenom jsem děkovala a oddala jsem se tomu.* (Paní Květa) Avšak ačkoli se adventisté modlí a studují, počítají také s tím, že jim Bůh odpovědět nemusí. Pak se rozhodují sami za sebe. I tato situace (stejně jako všechno dění ve světě) má však podle adventistů nějaký hlubší smysl, který se třeba dovědí až později.

Pokud adventisté Bohu důvěřují, může je dle jejich přesvědčení nejen vést, ale také proměňovat jejich myšlení a chování. Ačkoli adventisté zdůrazňují, že jsou jenom lidé a dělají stejně jako nevěřící chyby, upozorňují také na to, čím se díky své víře od nevěřících liší. *„No oni [pacienti] se i sami ptali [na víru informatorky], protože myslím, že to naše třeba i jednání s nimi... možná nebyli na to zvyklí na to jednání třeba od ostatních, tak se na to i ptali.*“ (Paní Gita) Nejedná se však jen o přístup k druhým lidem, kde adventisté pociťují svou odlišnost, ale také o přístup k přírodě a k sobě samým, kdy se adventisté například vzdávají určitých věcí, které pro sebe jako pro křesťany vnímají jako nevhodné či škodlivé (tomuto tématu se více věnuji v dalších podkapitolách).

Důvěra Bohu a snaha jednat dle jeho vůle je tedy dle adventistů příčinou rozdílů mezi nimi a nevěřícími. *„Nevěřící se na nic neptají, oni to udělají, jak oni chtějí. Ale my křesťané hledáme nejprve vůli Boží v našem životě. To znamená, že se Pána Boha dotazujeme, jak on by si to přál (...). Tím, že Pán Ježíš, za nás umřel, tak nepatříme sami sobě. Máme před někým nějakou odpovědnost. Mně přijde, že nevěřící lidé nemají před nikým žádnou odpovědnost, žijí ze dne na den a budoucnost je jim lhostejná. Je jim jedno, co se děje s okolím, co se děje s lidma, jaké jsou vztahy, co nás čeká, jak to vypadá v přírodě. Nesledují znamení doby, historii, jestli to třeba souvisí s Biblií. Nemají vůbec zkrátka pocit žádné zodpovědnosti a ani nechtějí pátrat, nezajímá je to.*“ (Slečna Iva) Tato svévolnost, kterou adventisté u nevěřících nejvíce odsuzují, je dle jejich názoru též příčinou dění ve světě, u něhož adventisté zdůrazňují jeho stále se zhoršující tendenci (především utrpení způsobené zhoršující se morálkou lidí). Dalo by se tedy říci, že se adventisté od dění a konfliktů mimo svou skupinu do určité míry distancují. Jelikož nevěřící nehledají Boží vůli, mohou se snadněji nechat ovládat ďáblem (či jak adventisté spíše říkají „tím záporným“ či „druhou stranou), který má vlastně všechno toto utrpení na svědomí.

²⁵ Zde se jedná o kralický překlad, avšak adventisté nemají žádný závazný překlad Bible. Při kázáních a studiu jsem se setkala se čtením pasáží z kralického i ekumenického překladu i s pasážemi z Bible 21. Přednášející si většinou vybírá ten překlad, který dle jeho názoru nejlépe vystihuje význam dané pasáže.

I problémy ve vlastním životě (včetně provokací ze strany nevěřících) vnímají adventisté jako „útoky druhé strany“ a zároveň jako proces, během kterého je Bůh učí, aby na něj ve všem spoléhali. Tento argument však vysvětluje pouze přítomnost každodenních starostí v životě adventistů. Obtížnější je pro adventisty vysvětlit, proč Bůh dopouští skutečná utrpení (v jejich vlastním životě i ve světě mimo něj). Adventisté říkají, že nedokážou vysvětlit všechna utrpení, avšak některá by se dala objasnit Boží snahou o to, aby se k němu člověk konečně obrátil. Jako doklad tohoto tvrzení může sloužit příběh, který jeden z bratrů vyprávěl při přednášce pro veřejnost. Příběh pojednával o muži, kterého kdosi uvěznil ve vysoké věži. Ve snaze získat pomoc od kolemjdoucích dole na ně začal házet drobné, které mu po kapsách zbyly. Avšak zasažený člověk pokaždé minci jen sebral a rychle utíkal pryč. Dívat nahoru se kolemjdoucí začali, až když na ně muž začal házet kameny.

Ačkoli jsou adventisté přesvědčeni, že žijí v době bezprostředně před druhým příchodem Ježíše Krista, tedy v době, pro kterou je dle Bible stupňující se výskyt katastrof vlastně typický, nedá se říci, že by se vůči dění mimo svou skupinu úplně uzavírali. Zajímají se například o politické dění a účast ve volbách vnímají jako svou povinnost („*křesťan*“) *má dodržovat všechny zákony, pokud nejsou v rozporu s Bohem. A je i zodpovědný za to jít k volbám. Má se modlit za to, koho má volit, koho má podpořit či nepodpořit.*“ (Paní Anna). Podílejí se též na charitativní činnosti (především prostřednictvím sbírek pro ADRU), ale lidem ve svém okolí se snaží pomoci také nadějí, kterou skýtá jejich víra. Jako nejlepší prostředek evangelizace přitom vnímají své odlišné chování, jelikož doufají, že pokud si ostatní všimnou, že se k nim chovají laskavěji, trpělivěji či jiným způsobem lépe než jiní lidé, začnou se zamýšlet nad příčinou tohoto chování, se kterým se u jiných třeba nesetkávají. Dalším častým prostředkem evangelizace je rozdávání knížek s křesťanskou tematikou svým známým, ke kterému jsou členové sboru vybízeni i během sobotních shromáždění. K nevěřícím tedy adventisté přistupují zároveň s určitým pohrdáním k jejich myšlení a způsobu života, ale také s touhou předat jim svou víru.

Co se týče spásy, hraje v ní důvěra k Bohu a jednání s ní související nejednoznačnou roli. Adventisté zde však spíše zdůrazňují samotnou víru a vyznání svých hříchů. Důvěra Bohu je pak z pohledu adventistů důležitá především pro spokojený život na této zemi. Proto významně ovlivňuje průběh jejich všedního i svátečního dne.

5. 2. 2 Průběh všedního dne

5. 2. 2. 1 Ráno

Ačkoli adventisté popisují svá rána jako uspěchaná, vždy si najdou čas na to, aby si zahájili den modlitbou. Někteří se modlí ihned po probuzení, jiní třeba až po snídani. Ranní modlitbou adventisté v první řadě uctívají Boha. V druhé řadě si zajišťují jeho vedení a ochranu po celý den. Při modlitbě děkují Bohu za klidně prožitou noc a prosí ho o sílu a moudrost, aby si dokázali poradit se vším, co je během dne potká („*No zkrátka svěřím se mu [Bohu] se vším, co mám v plánu dělat, a ptám se, jak to mám dělat, aby to bylo to nejlepší.*“ (Paní Květa). Když mají adventisté ráno čas, věnují se několik minut též čtení Bible či duchovní literatury, ve které hledají rady a povzbuzení do nadcházejícího dne.

Součástí rána adventistů je také osobní hygiena, oblékání, případně i péče o děti, příprava věcí do práce a příprava snídaně. Ta se skládá například z celozrnného pečiva (některé moje informatorky si pečou domácí celozrnný chléb) namazaného máslem, sýrem či pomazánkou nebo z müsli s jogurtem či mlékem. Před snídaní, stejně jako před každým jiným jídlem během dne, se adventisté modlí. Pokud se u jídla sejde více členů rodiny, může se nahlas pomodlit například jen jeden z nich a ostatní řeknou jen „amen“. Modlitbu před jídlem chápou adventisté jako „*vyjádření vděčnosti Bohu za to, že se o tebe stará. Protože on ti vlastně v Matoušovi slibuje: ‚Nemějte strach o to, co budete jíst, o to, co si budete oblékat. Nestará se snad váš nebeský otec třeba o nebeské ptactvo? Nesejí, nesklízejí, a přesto mají co jíst‘ (...). Takže je to vlastně vyjádření toho, že všechno, co máme, patří Bohu a je od Boha. A my mu tím vlastně vyjadřujeme vděčnost za to, že se o nás stará, že nás šatí, že nás živí.*“ (Paní Anna)

Pokud jsou v rodině malé děti, snaží se adventisté nezanedbávat i ranní rodinnou bohoslužbu. Než děti odejdou do školy či do školky, jeden z rodičů si s nimi přečte krátkou pasáž například z dětské Bible a pomodlí se s nimi. Děti se vedou k tomu, aby se pomodlily i samostatně. Podoba rodinné bohoslužby není nijak daná, a tak si ji každá rodina, vytvoří podle toho, co jí vyhovuje. Kromě čtení a modlitby může rodinná bohoslužba obsahovat například i zpěv duchovní písně. Prostřednictvím rodinných bohoslužeb adventisté děkují Bohu a oslavují ho („*Bohoslužba je sloužení Bohu. Děláme ji proto, aby on měl radost.*“ (Paní Anna), zároveň však při nich také předávají víru svým dětem. Děti se z Bible a z vyprávění rodičů každý den dozvídají, jaký smysl mají přikládat světu kolem sebe a jakým způsobem se mají chovat. Prostřednictvím rodinných bohoslužeb si děti také zvykají na samostatné studium a modlitby, které postupem času tyto rodinné bohoslužby vystřídají.

5. 2. 2. 2 Pracovní činnost

I když ne všichni adventisté po snídani odcházejí do zaměstnání (někteří pracují také z domova a jiní jsou v domácnosti či v důchodu²⁶), určité pracovní činnosti se věnují. Ženy v domácnosti či v důchodu se během dopoledne a odpoledne věnují domácím pracím, úklidu, vaření, nakupování či případně péči o děti. Zaměstnaní či podnikající adventisté se věnují výdělečné práci. Ačkoli každý jedinec tráví vlivem svého konkrétního zaměstnání tuto část dne jinak, objevují se zde společné prvky. To, že mají práci a schopnosti ji vykonávat, vnímají adventisté jako Boží dar, prostřednictvím kterého jim Bůh zajišťuje prostředky nezbytné k životu na této zemi. Vzhledem k přesvědčení adventistů, že Bůh jediný ví, co je pro ně nejlepší, se na něj během dne obracejí s prosbami o vedení při řešení pracovních záležitostí. *„Postupem let jsem se naučil nebo mě Bůh přivedl k tomu, abych než mi zavolají a než odsouhlasím nějakou zakázku, tak abych ho prosil o moudrost, aby mě vedl, jestli to vzít nebo ne (...).“* (Pan Bohumil)

Víra adventistů ovlivňuje nejen to, jak své zaměstnání chápou, ale také to, jak si ho vybírají. Pro adventisty je důležité, aby jejich zaměstnání nebylo v rozporu se zásadami a s hodnotami, které vyznávají. *„... jak jsme se naučili být takoví poctiví a čestní, tak nemůžu prodávat a nabízet věci, o kterých sama nejsem přesvědčená.“* (Paní Jana) Důležité také je, aby zaměstnání nenarušovalo sobotu (*„Já jsem začala pracovat, když byly ještě pracovní soboty tenkrát, tak jsem samozřejmě, abych měla volnou sobotu, to bylo prvořadá.“* (Paní Gita). Vhodnost konkrétního zaměstnání pak ještě předkládají Bohu ke schválení na modlitbách.

Pracovní činnost adventistů je přerušena obědem. Ať už adventisté obědvají doma, v práci či v restauraci, před jídlem se nahlas či v duchu pomodlí. *„Když jsme třeba ve společnosti nevěřících lidí, pro které by to třeba mohlo být nějakým výstřelkem nebo by to mohli považovat za nevhodné nebo by se jim to nějak nezdálo, tak se modlíme tak, že ... jako v podstatě jenom potichu ... jako nenápadně.“* (Pan Daniel) Samotný oběd pak může představovat zeleninový salát, těstoviny, rýže, brambory, luštěniny atd. Někteří adventisté jsou vegetariáni. Jiní maso jedí, avšak s výjimkou masa, které je v Bibli označeno jako nečisté. Po obědě adventisté opět pokračují v pracovní činnosti.

²⁶ Co se týče profesí, nespátřuji v mnou zkoumané skupině žádné specifické rysy. Nacházejí se v ní jak zaměstnanci (například ve školství či zdravotnictví), tak podnikatelé (např. vlastníci menších firem).

5. 2. 2. 3 Volný čas

Po skončení práce a případném návratu domů adventisty ještě čekají domácí práce, vaření, nakupování a zařizování nejrůznějších věcí, které jsou potřeba. Tyto aktivity mým informátorům podle jejich slov zabírají velké množství času a málokdy se tak stává, že by měli více volného času. Když se však naskytne volná chvíle, chodí si adventisté odpoledne či v podvečer rádi zasportovat či se projít do přírody. Přírodu adventisté vnímají jako Boží výtvar a jelikož se v ní cítí dobře, věří, že jsou v přírodě Bohu blíž.

Adventisté se ve volném čase věnují i sledování filmů a televize a také čtení. Do kina, do divadla či na koncerty chodí však z časových důvodů jen velmi zřídka, ale v zásadě se návštěvě těchto míst nebrání. Co se týče výběru konkrétních knih, filmů a představení, adventisté si vybírají ty, které jim nepřijdou pro křesťany nevhodné. *„Nebráním se tomu jednou za uherský rok jít do kina na nějaký hezký film (...), jednou za půl roku jít třeba do divadla na něco pěkného. Vybírám si, ne že bych na cokoliv šla (...). Nekoukáme na něco, o čem nevíme, o čem to je“.* (Paní Eva) Kromě křesťansky zaměřené literatury, pojednávající například o vztazích či výchově z křesťanského hlediska nebo o zkušenostech křesťanů, čtou někteří adventisté také cestopisy či knihy o historii. Jelikož se adventisté zajímají o české i světové dění, sledují v televizi či na internetu také zprávy. Když si nejsou jisti vhodností konkrétní činnosti, ptají se adventisté na modlitbách Boha a čekají na jeho odpověď.

Pokud jsou v rodině malé děti, věnují rodiče většinu svého volného času jim, chodí s nimi na procházky nebo se jim věnují doma. Vymýšlejí pro ně nejrůznější aktivity, například hraní, čtení, kreslení či vyrábění. Televizi rodiče svým dětem nezakazují (*„Když byl nějaký hezký večerníček, tak jsme ho dali. A v zimě se i na nějakou tu Kouzelnou školku dívají“* (Paní Cecílie), ale pouštějí jim ji spíše méně a v podstatě se snaží kontrolovat a vybírat to, na co se budou děti dívat a co budou číst (i když je třeba také dodat, že jim nepředkládají jen křesťansky zaměřené knížky a filmy). Když se děti dostanou k něčemu, co je podle rodičů nevhodné, snaží se jim rodiče vysvětlit, co špatného na tom spatřují. Důvodem těchto zásahů je snaha rodičů vést děti k víře v Boha, kterou jim nabízejí jako jedinou správnou alternativu pohledu na svět, a ke křesťanskému způsobu života. *„Snažíme se vychovávat děti k mravnosti, k zodpovědnosti, k citu vůči druhým, k ohleduplnosti, k úctě, která dneska už prakticky neexistuje mezi mladými lidmi, k respektu k autoritě. No a většina těch kreslených věcí tohle narušuje. Když si vezmeš třeba Simpsonovi, tak to je o neúctě od začátku do konce, neúcta k rodičům, k sobě navzájem. Byť je to pro dospělého legrace, tak oni se z toho poučí a začnou*

se podle toho chovat (...). To jsou prostě věci, které ty děti vychovávají. A to člověk vůbec nemůže dopustit.“ (Paní Anna)

5. 2. 2. 4 Večer

Po večeři, která se skládá většinou z ovoce, zeleniny či celozrnného pečiva s oblohou, se adventisté věnují sledování televize, čtení nebo péči o děti. Když jsou děti připravené na spaní, ukončí si s nimi jeden či oba rodiče den rodinnou bohoslužbou. Při bohoslužbě se rodiče s dětmi opět pomodlí a povídají si s nimi o Bohu, případně si s nimi i čtou v Bibli či zazpívají duchovní písničku. Večerní bohoslužby bývají delší a odehrávají se pravidelněji než bohoslužby ranní, jelikož rodina již nikam nespěchá (*„A večer se pomodlíme před tou nocí, abychom taky trochu probrali to, co prožily ten den nebo aby třeba neměly nějaké strachy před tou nocí. Pak si čteme někdy pohádku někdy v Bibli.*“ (Paní Cecílie). Povídání o průběhu uplynulého dne a jeho vysvětlení z náboženského hlediska (*„Povídali jsme si, co se za ten den odehrálo, co Bůh jim dal a tak dále.*“ (Paní Eva) je pro večerní rodinné bohoslužby typické. Hraje též velmi důležitou úlohu, jelikož u dětí utváří a upevňuje specifické chápání světa tím, že aplikuje poznatky získané ze čtení Bible a vyprávění příběhů o Bohu na každodenní realitu.

Večer mají adventisté také více času na modlitby a na studium Bible či duchovní literatury, kterým si den ukončují. *„Já jsem ráno takový lenoch, já vstanu a honem honem ty potřeby, tak já takový klid prožívám večer, když si lehnu do postele. Tak to si přečtu tohle, to je jitřenka²⁷ (...). Nebo si přečtu nějakou kapitolu z Bible. Většinou to udělám tak, že si tu Bibli otevřu namátkově. A jak to otevřu, tak mi většinou oči padnou na něco, co mě zaujme, tak si jako přečtu tu kapitolu (...). Mně to připadá úplně tak, jako že se to hodí na ty problémy, které ten večer prožívám. Většinou je tam verš pro potěchu, že nejsme sami a že Bůh nám pomůže, nebo že nezáleží jenom na tom dnešku, ale na tom, jak se člověk upne k tomu Bohu s tou důvěrou, že Bůh odpouští naše hříchy, aby člověk nezoufal.*“ (Paní Libuše)

²⁷ Výrazem „jitřenka“ adventisté označují knihu, které má sloužit ke každodennímu studiu. Na každý den je zaměřena jedna stránka jitřenky, která obsahuje jeden biblický verš a jeho vysvětlení. U veršů určených na pátek je též uvedena přesná doba západu slunce. Nakladatelství Advent-Orion vydává každoročně jitřenku novou.

5. 2. 3 Průběh svátečního dne

5. 2. 3. 1 Příprava na sobotu

Odpoledne a podvečery adventistů jsou často naplněné domácími pracemi, nakupováním či nejrůznějším zařizováním. Tyto aktivity adventisty zaměstnávají ještě více před začátkem soboty, většinou ve čtvrtek a v pátek odpoledne, jelikož sobota začíná v pátek po západu slunce. V sobotu se adventisté nemají a ani nechtějí věnovat činnostem, které by odváděly jejich pozornost od jejího duchovního charakteru („...*pokud by tam měly zasahovat nějaké světské vlivy, tak už by mi to tu sobotu narušovalo*“ (Slečna Iva), jelikož jsou přesvědčeni, že si Bůh přeje, aby v tento den dali běžné starosti a práci stranou a věnovali se duchovním věcem ve společenství ostatních věřících. Mezi činnostmi, které by sobotu dle adventistů narušovaly, patří i domácí práce, úklid, nákupy a vaření. Tyto činnosti je proto třeba udělat ještě před začátkem soboty, aby se jimi v průběhu soboty nemuseli zabývat („... *do té doby než ta sobota začne, tak musíš mít určitý věci připravený, aby sis mohla odpočinout, jinak tě domácnost nutí dělat věci jako ve všední den.*“ (Paní Anna). Adventisté si tedy ve čtvrtek či v pátek nakoupí, uklidí a uvaří oběd, který si v sobotu jen ohřejí.

5. 2. 3. 2 Zahájení soboty

V pátek při západu slunce se adventisté scházejí k zahájení soboty. Tento rituál se podobá rodinným bohoslužbám, trvá však déle, jelikož si na něj adventisté udělají již více času. Není také zaměřen jen na děti, ale schází se při něm celá rodina či společenství věřících. Zahájením soboty věřící především oslavují Boha a děkují mu za to, že se spolu mohli sejít a uvítat den, který má být naplněn společenstvím s ním a s ostatními věřícími a odpočinkem. Zahájení soboty zahrnuje modlitby, zpěv a čtení duchovní literatury. „*Společně si přečteme z Bible. Většinou vezmeme tu dětskou Bibli, protože jsou děti malé. A sejde se tady i babička i tedy manžel. Probíráme, co jsme za ten týden četli, děti si to zopakují a povídají, co je bavilo, co je zaujalo (...). Zazpíváme si třeba a tak nějak uvítáme ten slavnostní den, ten jiný den*“. (Paní Cecílie) Zahájení soboty se však netýká jen rodin či skupinek věřících. I lidé žijící sami či s nevěřícími vítají sobotu modlitbou a čtením.

Zahájení soboty představuje v podstatě jakýsi orientační bod, který ukončuje všechny světské činnosti a zahajuje společenství s Bohem. Od této doby až do západu slunce dalšího dne se adventisté dle svých slov věnují pouze duchovním věcem.

5. 2. 3. 3 Sobota

V pátek večer se adventisté většinou zabývají studiem Bible či duchovní literatury, sledováním křesťansky zaměřených filmů, poslechem křesťanské hudby a modlitbami. Po probuzení v sobotu ráno mají adventisté dostatek času na společnou snídani, před kterou se stejně jako ve všední den pomodlí. V sobotu ráno je též dostatek času na osobní modlitby a studium materiálů, které se budou probírat později ve sboru při sobotní škole („...protože vstávám brzo, mám dost času, tak si pustím hudbu, vezmu si nějakou knížku a to, co jsem třeba nestihla přečíst přes týden, my tam máme tu sobotní školu, tak si to otevřu a čtu si to“ (Paní Jana). V sobotu ráno je též dostatek času na rodinnou bohoslužbu s dětmi.

Když jsou adventisté připraveni, odcházejí či odjíždějí do sboru, kde je čeká sobotní škola, kázání a rozhovory s dalšími členy sboru. Po skončení programu ve sboru se adventisté většinou vracejí domů, kde se společně naobědvají. Přibližně jednou za čtvrt roku se koná společný oběd i ve sboru. Každá rodina připraví nějaké jídlo (například saláty, chlebíčky a zákusky), které s sebou do sboru již ráno přinese. Všechno jídlo a pití (většinou voda, čaj či ovocné šťávy) se po skončení kázání naservíruje na stoly v místnosti vedle velkého sálu a členové sboru si ho chodí nabírat na tácky. Jí se pak většinou ve velkém sále.

Odpolední aktivity adventistů bývají různé, vždy jsou ale zaměřené tak, aby neodváděly pozornost od Boha k záležitostem všedního dne. Adventisté v sobotu nepracují ani výdělečným, ani nevýdělečným způsobem. Většinou se též nescházejí s nevěřícími přáteli. Častým programem sobotního odpoledne jsou například návštěvy mezi věřícími, které mohou být vyplněny společnými procházkami, výlety, sportovními aktivitami a nezbytným povídáním o Bohu, včetně vyprávění zážitků a zkušeností, které s ním věřící dle svého názoru přes týden zažili („Třeba odpoledne jdeme navštívit naše přátele. Jsou to adventisté, takže tam jdeme k nim se s nimi poradovat a podělit se o zkušenosti různý a potěšit se s nimi.“ (Paní Eva). Adventisté někdy odjíždějí za příbuznými či známými již v pátek a sobotu pak tráví s nimi v jejich sboru.

Pokud tráví adventisté sobotní čas s rodinou doma, také se často vydávají na procházky a výlety do přírody. „Člověk tam [v přírodě] je blíž Bohu, než když je doma nebo když je někde ve městě. Takže jdu a nebavím se třeba nebo přemýšlím a vyvstanou mi různé myšlenky, že se s tím člověk zaobírá, přemýšlí. No mám čas na to přemýšlení o životě a o mém vztahu s Bohem.“ (Pan František) Oblíbené jsou v sobotu také sportovní aktivity a hry, společné i samostatné čtení duchovní literatury, sledování křesťanských filmů (dětmi se také pouštějí

biblické příběhy), poslouchání křesťanské hudby a diskutování o duchovních věcech či jen odpočívání a přemýšlení o Bohu.

Specifickou sobotní aktivitou mnou zkoumaného sboru adventistů je služba vězňům. Jedná se o biblické hodiny, které asi pět členů sboru pořádá v prostředí vězení. Tito muži tráví jednu sobotu v měsíci tím, že s několika zájemci z řad vězňů studují určité pasáže z Bible, které se vztahují ke konkrétnímu probíranému tématu, a diskutují o nich. „... *je to takový volný, ale má to tu výhodu, že tím, že je nás tam málo, tak se dá jakoby zajet hlouběji, než když tam třeba ti zástupci jiných církví mají akce, kde je třeba dvacet třicet i víc lidí, a to je pak trochu povrchnějšího rázu.*“ (Pan Bohumil) Biblická setkání s vězni zabírají adventistům asi dvě hodiny ze sobotního odpoledne, tato služba je však podle jejich slov velmi naplňuje. Zkušenosti ze služby vězňům se pak někdy vyprávějí pro povzbuzení ostatních i při sobotních bohoslužbách.

5. 2. 3. 4 Ukončení soboty

Stejným orientačním bodem jako je zahájení soboty, je i její ukončení, které se děje v sobotu při západu slunce. Adventisté si sobotu ukončí většinou zpěvem a modlitbou. Duchovní písní adventisté oslavují Boha a v modlitbě mu děkují za prožitý sváteční den a prosí ho o vedení, sílu a moudrost v následujícím týdnu. Po ukončení soboty už se adventisté opět začínají věnovat i všedním věcem. Neděle je pak stejně jako všední den naplněna také prací. Adventisté se v neděli věnují kromě běžných domácích prací také práci na domě či na zahradě. Avšak neděle je také dnem výletů a návštěv.

5. 2. 4 Jak se liší pravidla křesťanského života předepsaná církví od jejich realizace v životě adventistů

5. 2. 4. 1 Jakým způsobem se adventisté dozvídají, jak mají žít

Ačkoli musí adventisté před křtem absolvovat biblické hodiny, kde je jeden ze členů sboru seznámí s křesťanským způsobem života, který by měli dodržovat, seznamují se se zásadami a rituály církve více prostřednictvím svých přátel a příbuzných z jejích řad. U adventistů pocházejících z věřící rodiny hraje při utváření podoby každodenního života velkou úlohu právě rodina, ve které vyrůstali. Adventisté od ní přejímají zásady a rituály, které pak uplatňují v každodenním životě. Nelze však říci, že by všechny zásady a rituály přejímali

nekriticky. Adventisté si je naopak na základě vlastního studia a svých pocitů upravují a přizpůsobují („*No já si to z dětství pamatuju, že vždycky v pátek se horečně uklízelo, aby přesně, když začíná sobota, aby si celá rodina sedla a třeba si něco přečetla, pomodlila se i zazpívala. Protože jsem v tom vycítila nějakou nervozitu, ne přímo v tom, když už si sedli, ale předtím. Takže přípravu nákup, vaření, více méně úklid taky, ale říkám, když to nebude, tak já se v pátek honit nebudu*“). (Paní Jana) I u adventistů, kteří pocházejí z nevěřící rodiny, hraje při utváření každodenního života velkou úlohu sborové společenství („*Tím, že nejsem vychovaná jako adventistka, tak musím říct, že je to jako přijatý třeba od jiných. Ale musím říct, že je to moc hezký rituál to vítání soboty*“ (Paní Cecílie), ale také vlastní studium Bible a duchovní literatury a úprava rituálů tak, aby konkrétní rodině vyhovovaly.

Ačkoli v tématech sobotní školy a modlitebních shromáždění se problematika křesťanského způsobu života občas objevuje, témata kázání se na ni již primárně nezaměřují. Spíše se zaměřují na připomínání Boží lásky k lidem a na výklad určitých pasáží z Bible, který slouží k přiblížení Božího charakteru. V jednotlivých kázáních se však často objevuje nabádání k tomu, aby adventisté oslavovali Boha, kterému za vše vděčí, a aby hledali jeho vůli a podle ní žili a nesnažili se něčeho dosáhnout sami.

5. 2. 4. 2 Uplatňování pravidel křesťanského života v každodenním životě adventistů

Ačkoli je snaha o poznání Boží vůle a jednání s ní v souladu mezi ostatními zásadami křesťanského života jen zmíněna, je z pohledu adventistů v podstatě základním pravidlem, z něhož vyplývá dodržování pravidel ostatních.

Adventisté nezapomínají na ranní a večerní modlitby, které vnímají jako důležité především kvůli zajištění Boží ochrany a vedení. Na modlitby však není potřeba tolik času jako na studium Bible či na rodinné bohoslužby, které se proto dodržují spíše večer nebo je jim večer věnován alespoň větší časový prostor. Dalo by se říci, že osobní studium vnímají adventisté sice jako důležité, avšak domnívají se, že Bůh na ně nezapomene, pokud si na něj nenajdou vždy čas. Rodinné bohoslužby se však především kvůli svým dětem dodržovat snaží. Všechny tyto rituály jsou mimo jiné zaměřeny také na oslavu Boha, proto se dá konstatovat, že oslava Boha má v každodenním životě adventistů své pevné místo.

Na rituály související se sobotou si adventisté již udělají dostatek času a i sobotním aktivitám, které se mají lišit od aktivit všedního dne, je věnována velká pozornost. Ačkoli nemohu posoudit dodržování ostatních přikázání, dle rozhovorů i pozorování se domnívám, že adventisté sobotu skutečně svěťí.

Kromě dodržování Božích přikázání je podle církve skutečně závazným pravidlem jen nepožívání nečistého masa a neužívání návykových látek. Ostatní zásady by se dali vnímat spíše jako doporučení, k jejichž dodržování má podle církve každého člověka časem dovést sám Bůh. V oblasti pravidel týkajících se fyzického a duševního zdraví chápou sami adventisté jako závazné ale spíše jen pravidlo týkající se nečistého masa, které skutečně nepožívají (*„Když jsem byla vdaná, tak jsem musela vařit manželovi to, co chtěl. Takže jsem dělala i dvojí jídlo, protože on chtěl vepřový. A já jsem si udělala kousek kuřecího, protože to vepřový jsem nechtěla do sebe dávat.“* (Paní Květa). Avšak co se týče zásady neužívání návykových látek, chápou ji adventisté spíše jako doporučení. Tabák a drogy adventisté neužívají, ale alkohol si někteří z nich čas od času dají, jelikož se domnívají, že jim v malém množství nijak neublíží (*„Většinou když je nějaký banket nebo něco firemního, tak třeba jenom ten přípitek, ale jenom to červené víno.“* (Paní Eva). Také v Bibli není podle jejich slov požívání alkoholu přímo zakázané. Dodržování tohoto pravidla je pro adventisty dle mého názoru obtížnější i z toho důvodu, že pokud jsou ve společnosti nevěřících, mohou se kvůli odmítnutí alkoholu dostat do nepříjemných situací.

Co se týče stravy, adventisté se hodně zajímají o zdravý způsob stravování a snaží se řídit i obecnými zásadami zdravého stravování, se kterými se setkávají převážněji ve svém okolí a v médiích než v duchovní literatuře (*„...od malička jsme asi k tomu byli vedeni. Takže i s tou stravou si myslím, že ... protože i ve škole se učí jíst zdravě a i se to tam vyjmenovává. Ale myslím, že v té církvi se o tom teď moc nemluví, takže si za tím člověk jde sám, co jí a co nejí“* (Paní Jana). Mezi potravinami, které adventisté jedí, dominuje ovoce a zelenina a bio produkty. Adventisté se také snaží nejíst potraviny s vysokým obsahem cukru a tuku. Církev pak ovlivňuje stravování adventistů nejen zásadou, že nemají jíst nečisté maso, ale také tvrzením, že ideálem pro zdraví je vegetariánství. S vegetariány jsem se ve svém výzkumu však setkala jen velmi zřídka. Jako důvod konzumace masa uvádějí adventisté to, že jim chutná a není Bohem v Bibli zakázané. Vyzdvižení vegetariánství ze strany církve je však ovlivňuje také a to tak, že maso do svého jídelníčku sice zařazují, ale například jen jednou či dvakrát týdně. Se snahou jíst zdravě souvisí též zdravotní péče. V této oblasti adventisté zastávají spíše přírodní léčebné prostředky, avšak pokud lékař navrhne určitou léčbu, tak se jí adventisté rozhodně nebrání.

Jak jsem ukázala výše, i při výběru volnočasových aktivit adventisty ovlivňují zásady církve. Adventisté se řídí jejími doporučeními, která se týkají prospěšnosti sportu a pobytu v přírodě pro zdraví a nutnosti výběru filmů, pořadů a knih, kterým budou věnovat pozornost. Ani tanci a hazardním hrám se adventisté nevěnují a jako nevhodné pro křesťany také spatřují

nejrůznější večírky a zábavy spojené s pitím alkoholu, s užíváním drog a s hazardováním se zdravím. Avšak z hlediska poměrně velké obecnosti pravidel křesťanského života záleží především na konkrétním jedinci, aby posoudil, co považuje za vhodné a co ne. Odlišnou míru dodržování pravidel a doporučení církve ve sboru chápou adventisté jako vcelku přirozenou. Cesta každého člověka k životu podle Boží vůle je totiž jiná. Pokud někdo dělá určité věci, které jinému připadají jako nevhodné, Bůh ho ještě nepřivedl k tomu, aby tyto věci nedělal. *„Je to hlavně to osobní vedení v běžném dni (...). Bůh jim ukáže, že to není v souladu s jeho vůlí, stejně jako to ukázal nám“.* (Paní Anna)

5. 4. 5 Jak se liší všední den a den sváteční u vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne

Pokud adventisté hovoří o rozdílech mezi všedním dnem a sobotou, zdůrazňují sobotní odpočinek od výdělečné a nevýdělečné práce, duchovní zaměření soboty a společenství s ostatními věřícími. Sobota adventisty dle jejich slov též naplňuje energií a silou.

Domnívám se, že sobota trávená s ostatními věřícími adventistům přináší jisté uvolnění od sebekontroly. I když adventisté žijí ve věřící rodině, mohou velkou část svého všedního dne trávit ve společenství nevěřících například v zaměstnání. Ještě větší úlohu pak hraje sobota jako den společenství s ostatními věřícími u lidí, kteří žijí sami či s nevěřícími příbuznými. Ti se totiž přes týden setkávají prakticky výhradně s nevěřícími. V jejich společnosti mají adventisté potřebu nestále kontrolovat to, co dělají a o čem hovoří. Nechtějí se s nimi totiž dostat do sporu, pokud již vědí, že nejsou jejich víře příznivě nakloněni, nebo naopak nechtějí, aby jejich přátelé či příbuzní měli pocit, že s nimi určitým způsobem manipulují a snaží se je agitovat. Naopak mezi věřícími mohou díky stejnému chápání světa hovořit jak o duchovních záležitostech, tak o záležitostech všedních, které na základě své víry hodnotí. Při častých sobotních návštěvách u věřících přátel pak adventisté hledají především porozumění a povzbuzení, kterého se jim jinak nedostává (*„...můj nynější muž mi v tom [v návštěvě sboru] nebrání, ať jdu, kam chci, neřekne nic. Ale je mi líto, že nejde tou cestou, jakou jdu já. Bylo by mi lehčeji, kdybych se mu mohla v lecčem svěřit nebo popovídat si o lecčem. Ale vím, že on by se tomu třeba posmíval a mě by to bolelo, tak o tom raději nemluví.“*) (Paní Libuše)

Společenství s ostatními věřícími a duchovní zaměření soboty, které s sebou také přináší důslednější dodržování nejrůznějších rituálů, u adventistů formuje jejich vnímání světa. Sobotní setkání nejsou důležitá jen z hlediska existence sborového společenství věřících, ale také pro věřící samotné. Kázání, studium Bible a čas trávený s ostatními věřícími při

vykonávání dalších rituálů doma či ve sboru dle mého názoru také upevňuje a oživuje jejich víru, která se tím, že je sdílená s dalšími lidmi, stává skutečnější.

Ačkoli víra adventistů významně zasahuje i do jejich všedního dne, jelikož utváří jejich celkové chápání světa a tím pádem také trávení jejich dne, výběr zaměstnání, volný čas, výchovu dětí, přístup k druhým lidem i stravování, domnívám se, že hlavním faktorem, který strukturuje všední den adventistů je výdělečná i nevýdělečná práce. Průběh všedního dne se totiž podřizuje běžným věcem, které je třeba udělat. Ačkoli adventisté vnímají práci spíše jako nezbytnost k zajištění živobytí, dávají jí ve všední den přednost před duchovními záležitostmi, kterým se věnují dle svých slov kvůli nedostatku času třeba jen několik minut (*„... mám pocit, že se stoupající tendencí toho spěchu v těch našich životech, že se to životní tempo zrychluje. To určitě nevnímám jenom já. Tak je toho času čím dál tím méně a člověku je třeba i líto, že si říká: ‚Jak to, že já mám čas na všechno ostatní a na toho Boha...‘“* (Slečna Iva). Spíše se mi ale zdá, že adventisté sami odsouvají ve všední den duchovní záležitosti do pozadí, jelikož se domnívají, že zkrátka nejsou zcela nezbytné (avšak s výjimkou modliteb s prosbami o vedení a vyřešení určitých problémů). To je dle mého názoru i důvod malé účasti na středečních modlitebních shromážděních.

6 Závěr

V této práci jsem se pomocí dat sebraných na základě zúčastněného pozorování a rozhovorů snažila popsat všední a sváteční den mých informátorů a rozdíl mezi pravidly křesťanského života předepsanými církví a jejich realizací v životě adventistů. Nakonec jsme se pokusila zodpovědět výzkumný problém, který jsem si na začátku práce stanovila, tedy rozdíl mezi všedním dnem a dnem svátečním u členů vybraného sboru Církve adventistů sedmého dne. Ve své práci jsem se též snažila popsat specifický svět, který si adventisté svým jednáním utvářejí. Během výzkumu jsem zjistila, že adventisté podřizují svému vidění jak události ve vlastním životě, tak všechno dění v okolním světě. Víra v Boha jim poskytuje odpovědi na otázky o původu a směřování jejich života a také jistotu existence stálého a neměnného řádu světa.

Oproti jiným složkám víry je v každodenním životě adventistů silně rozvinuta ta, kterou nazývají důvěrou Bohu. Důvěra Bohu v sobě zahrnuje nutnost rezignace na vlastní rozum a schopnost správného rozhodování a upřednostnění jednání v souladu s Boží vůlí. Tu adventisté dle svého názoru poznávají skrze způsoby, kterými s nimi Bůh může komunikovat, tedy skrze Bibli, duchovní literaturu a též skrze jejich mysl, nejrůznější události a jiné lidi. Adventisté jsou o těchto způsobech komunikace přesvědčeni a věří, že jedině jednání v souladu s Boží vůlí jim zajistí šťastný život. Důraz na důvěru Bohu pak utváří každodenní život adventistů jako neustálé čekání na Boží pokyny a zbavuje tak adventisty odpovědnosti za rozhodnutí, u nichž prosili o Boží vedení. Zároveň jim však také zamezuje v tom, aby vykonali něco dobrého jen sami za sebe.

Důvěra Bohu představuje pro adventisty také prostředek řešení každodenních problémů a též vysvětlivku dění mimo jejich skupinu, které do velké míry ztotožňují s děním ve světě nevěřících. Absence důvěry Bohu, která je podle adventistů největším rozdílem mezi nimi a nevěřícími, je hlavní příčinou konfliktů. Když totiž lidé nejednají v souladu s Boží vůlí, snadněji se nechávají ovlivňovat ďáblem.

Kromě důrazu na jednání v souladu s Boží vůlí je každodennímu životu adventistů společná také běžná rutina (hygiena, úprava atd.), která představuje nenáboženská pravidla jejich každodenního života, a také rituály, jejichž vykonávání motivuje touha po získání Božího vedení. Mezi typické rituály, s nimiž jsem se při výzkumu setkala, patří modlitby, kterými se adventisté obrací na Boha s prosbami o vedení při řešení každodenních záležitostí a s poděkováním za to, že se o ně stará. V každodenním životě adventistů mají též pevné místo rodinné bohoslužby a osobní studium Bible a duchovní literatury, kterému se však věnuje

větší pozornost až v sobotu. Sobotu si adventisté zahajují a ukončují společnou bohoslužbou a její průběh doma i ve sboru je naplněn právě studiem, modlitbami a bohoslužbou. Všechna tato jednání v podstatě utvářejí svět, v němž adventisté žijí, a dávají mu smysl.

Každodenní život adventistů také ovlivňují zásady křesťanského života stanovené církví. Všechny zásady křesťanského života (s výjimkou nepožívání nečistého masa a návykových látek) jsou však dosti obecné a záleží na konkrétním člověku, co přesně bude pociťovat jako důležité či jako vhodné a nevhodné. Domnívám se, že adventisté přisuzují větší váhu pravidlům, která jsou též uvedena v Bibli (např. nepožívání nečistého masa), jelikož biblické zásady vnímají jako závazné. Zároveň je pro ně jednodušší dodržovat ta pravidla, která se přijímají jako správná i ve světě nevěřících a nejen v rámci církve (především zdravý způsob stravování, sport a pobyt v přírodě). V případě pravidel, která se ve společnosti nevěřících setkávají s rozporuplnými reakcemi (např. nepožívání alkoholu), se adventisté někdy snaží svému okolí do jisté míry přizpůsobit. Každodenní život adventistů tedy ovlivňuje nejen jejich víra, ale také lidé nevěřící, v jejichž společnosti se především ve všední den často pohybují.

Všední den jednotlivých adventistů se liší zejména podle rozdílnosti zaměstnání a také podle toho, s kým daný člověk sdílí domácnost. Společným prvkem všedního dne adventistů je jeho členění na základě výdělečné a nevýdělečné práce. Průběh všedního dne adventistů se tedy do velké míry přizpůsobuje jejich práci, avšak sobotní aktivity jsou již podřízeny jejich víře, která podobu soboty zcela určuje. I ve všedním dni se však nacházejí sváteční chvílky, které představuje ztišení nad Bibli či při modlitbě. Všední dny adventistů jsou též naplněny určitou sebekontrolou, která se při sobotním společenství s ostatními věřícími zmírňuje. Jelikož je sváteční ve vnímání adventistů spojené s náboženstvím, liší se jejich sváteční den od všedního dne také velkým důrazem na rituály a aktivity s vírou související. Vykonávání těchto činností pak u adventistů dále upevňuje jejich specifický pohled na svět.

Použitá literatura

- Disman, M. (2002): Jak se vyrábí sociologická znalost, Praha, Karolinum.
- Drejnar, J. (2008): Boží stopy na cestě církve, Praha, Luxpress.
- Durkheim, É. (2002): Elementární formy náboženského života, Praha, Oikomenh.
- Geertz, C. (2000): Interpretace kultur, Praha, SLON
- Giddens A. (2001) Sociologie, Praha, Argo.
- Guillemín Marilyns, Gillam, Lynn. (2004): Etika, reflexivita a "eticky důležité okamžiky" ve výzkumu, Biograf 35.
- Hendl, J. (2005): Kvalitativní výzkum, Základní metody a aplikace. Praha, Portál.
- Knight, Georgie R. (2003): Adventismus v proměnách času, Praha, Advent-Orion.
- Kolektiv autorů (1999): Adventisté sedmého dne věří, Praha, Advent-Orion.
- Kolektiv autorů (2002): Církevní řád adventistů sedmého dne, Praha, Česko-Slovenská unie Církve adventistů.
- Konopásek, Z. (1997): Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu, Biograf 12 [online].
- Miles, Matthew B., Huberman, A. Michael (1994): Qualitative Data Analysis. An Expanded Sourcebook. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE.
- Murphy, R. (1988): Úvod do kulturní a sociální antropologie, Praha, SLON.
- Nohejl, M (2001): Lebenswelt a každodennost v sociologii Alfreda Schütze: pojednání o východiscích fenomenologické sociologie, Praha, SLON.
- Patridge, CH. (2006): Encyklopedie nových náboženství, Praha, Knižní klub.
- Petrusek, M. et al. (1996): Velký sociologický slovník, Praha, Karolinum.
- Piškula, J. (2009): Dějiny Církve adventistů sedmého dne v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha, Advent-Orion.
- Seale, C. (2002): Kvalita v kvalitativním výzkumu. Biograf, č. 27. s. 3-16.
- Sokol, J. (2004): Člověk a náboženství, Praha, Portál.
- Vojtíšek, Z. (2004): Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství, Praha, Portál.
- Vojtíšek, Z. (2007): Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět, Praha, Beta Books.
- Weber, M. (1998): Sociologie náboženství. S úvodní studií M. Havelky, Praha, Vyšehrad.

Internetové odkazy

www.casd.cz

www.zselijas.cz

Přílohy

Příloha č. 1: Křestní slib²⁸

1. Věřím v jednoho Boha, v jednotu tří věčných osob božství, v Boha Otce, Syna a Ducha svatého.
2. Přijímám smrt Ježíše Krista na Golgotě jako smírnou oběť za hříchy lidstva. Věřím, že vírou v jeho prolitou krev jsou lidé vysvobozeni od hříchu a trestu za něj.
3. Přijal(a) jsem Ježíše Krista jako svého osobního Spasitele. Věřím, že mi Bůh pro Krista odpustil mé hříchy a dal mi nové srdce. Vzdávám se hříšných zvyků a způsobů tohoto světa z lásky k Pánu Ježíši.
4. Přijímám vírou spravedlnost Ježíše Krista, mého Přímluvce v nebeské svatyni a spoléhám se na jeho slib, že mi jeho proměňující milost a síla umožní žít Kristu podobným životem v domově i před světem.
5. Věřím, že bible je Bohem inspirované slovo a tvoří jediné pravidlo víry a života křesťana. Chci pravidelně věnovat čas studiu Písma a modlitbě.
6. Přijímám Desatero Božích přikázání jako projev Božího charakteru a zjevení jeho vůle. Jsem rozhodnut v síle Ježíše Krista zachovávat tento zákon včetně čtvrtého přikázání, které vyžaduje svěcení sedmého dne týdne jako soboty Hospodinovy a památníku stvoření.
7. Těším se na blízký příchod Pána Ježíše a splnění křesťanské naděje, kdy „toto smrtelné tělo obleče nesmrtelnost“. Chci se připravit na setkání s Pánem a slovy i životem svědčit jiným lidem o Boží laskavé nabídce spasení, aby se také připravili na jeho slavný příchod.
8. Přijímám biblické učení o duchovních darech a věřím, že dar prorockví je jedním z charakteristických znaků církve ostatků.
9. Uznávám církevní organizaci. Jsem ochoten(na) podporovat církev svými desátkami a dary, svým osobním úsilím a vlivem.
10. Věřím, že mé tělo je chrámem Ducha svatého a chci tedy Boha oslavovat také svým tělem. Budu se vyhýbat užívání všeho, co je škodlivé, zdržovat se nečistých pokrmů, užívání, výroby a prodeje alkoholických nápojů a tabáku v jakékoli formě, právě tak jako i zneužívání narkotik a obchodování s nimi.
11. Věřím, že zásady, které zastává církev adventistů, jsou biblické. Chci se jimi s Boží pomocí v životě řídit.
12. Přijímám učení Nového zákona o křtu ponořením. Přeji si být takto pokřtěn(a) na veřejné vyznání své víry v Krista a odpuštění hříchů.
13. Věřím, že církev adventistů sedmého dne je podle biblického prorockví církví ostatků a že lidé z každého národa, rasy a jazyka jsou zváni a přijímáni do jejího společenství. Přeji si stát se členem místního sboru této celosvětové církve.

Jméno _____

Datum _____

Adresa _____

²⁸ Křestní slib mi zapůjčil jeden z mých informátorů.

Příloha č. 2: Otázky, které jsem pokládala svým informátorům

KAŽDODENNÍ ŽIVOT

Narativní část rozhovoru:

Můžete mi prosím popsat, jak vypadá váš všední den?

Můžete mi prosím popsat, jak vypadá vaše sobota?

Jak se vaše sobota liší od všedního dne?

Okruhy otázek k polostrukturované části rozhovoru:

- *stravování*
 - co snídáte, obědváte, večeříte?
 - proč se stravujete právě tímto způsobem?
- *rituály*
 - z jakého důvodu děláte určité rituály, o kterých jste se mi ve vyprávění zmínili?
- *výchova dětí*
 - způsob výchovy dětí
- *zdravotní péče*
 - cítíte nějaká omezení? Jaká? Jak se s nimi vyrovnáváte?
- *zaměstnání*
 - ovlivňuje vaše zaměstnání nějak členství v církvi?
- *volný čas*
 - ovlivňuje členství v církvi trávení vašeho volného času?

- *úloha víry ve vašem životě*
 - v čem vám vaše víra v životě pomáhá?
 - co pro vás znamená?
 - do jakých oblastí vašeho života podle vás zasahuje?
- *úloha sborového společenství ve vašem životě*
 - vídáte se s členy sboru i mimo sobotu?
 - co společně podnikáte?
 - máte ve sboru nějakého člověka, který vám je hodně blízký?
 - je pro vás sborové společenství důležité? Proč?

SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY

- *věk, vzdělání, zaměstnání, místo a typ bydliště, rodinný stav, počet a věk dětí, rok vstupu do sboru*
- *důvod vstupu do sboru*
 - rodinná tradice, vlastní volba
 - co vás zaujalo, či motivovala ke vstupu do sboru
- *partnerské vztahy*
 - máte partnera?
 - je také členem sboru? (je pro vás důležité, že je / nevádí vám, že není?)
 - hrála při vašem seznámení nějakou úlohu církev?

Příloha č. 3: Seznam a charakteristika informátorů

Přezdívk	Věk ²⁹	Věk při křtu	Rodinný stav, děti	Místo bydliště	Typ bydliště	Vzdělání	zaměstnání	
Manželské páry								
Paní Anna Pan Bohumil	35 let	25 let	Vdaná, 3 děti	Město	Rodinný dům	SŠ	V domácnosti	Vychovaná v nevěřící rodině
	35 let	27 let	Ženatý, 3 děti	Město	Rodinný dům	VŠ	Podniká	Vychován v nevěřící rodině
Paní Cecílie Pan Daniel	35 let	20 let	Vdaná, 2 děti	Vesnice	Rodinný dům	VŠ	Zaměstnaná	Vychovaná v nevěřící rodině
	35 let	15 let	Ženatý, 2 děti	Vesnice	Rodinný dům	VŠ	Zaměstnaný	Vychován v nevěřící rodině
Paní Eva Pan František	50 let	15 let	Vdaná, 2 děti	Město	Byt	VOŠ	Podniká	Vychovaná v rodině adventistů
	60 let	28 let	Ženatý, 2 děti	Město	Byt	VŠ	Zaměstnaný	Vychován v rodině adventistů
Paní Gita Pan Hugo	55 let	16 let	Vdaná, 2 děti	Město	Rodinný dům	SŠ	V domácnosti	Vychovaná v rodině adventistů
	60 let	15 let	Ženatý, 2 děti	Město	Rodinný dům	VOŠ	Zaměstnaný	Vychován v rodině adventistů
Ženy reprezentující ostatní skupiny ve sboru								
Slečna Iva	30 let	27 let	Svobodná, bezdětná	Město	Byt	SŠ	Podniká	Vychovaná v rodině adventistů
Paní Jana	45 let	17 let	Rozvedená, 2 děti	Vesnice	Rodinný dům	VŠ	Zaměstnaná	Vychovaná v rodině adventistů
Paní Květa	65 let	28 let	Vdova, 2 děti	Město	Byt	SOU	V důchodu	Vychovaná v rodině adventistů
Paní Libuše	65 let	30 let	Vdaná (manžel není adventista), 2 děti	Vesnice	Rodinný dům	SOU	V důchodu	Vychovaná v rodině adventistů

²⁹ uvádím pouze přibližný věk.